

Informator dla rodziców dzieci
z niepełnosprawnościami

„Jestem mamą.
Nie rehabilitantką.

Jestem tatą.
Nie terapeutą.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

fundacja
imago

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
„Człowiek - najlepsza inwestycja”

**Informator dla rodziców
dzieci z niepełnosprawnościami**

**„Jestem mamą.
Nie rehabilitantką.**

**Jestem tatą.
Nie terapeutą.”**

Wydawca

Fundacja IMAGO

ul. Hallera 123, 53-201 Wrocław

tel.: 519 055 411

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

ul. Wybickiego 3a, 31-261 Kraków

tel.: 12 629 85 14, faks: 12 629 85 15

e-mail: biuro@firr.org.pl

Organizacja Pożytku Publicznego

KRS: 0000170802

Numer konta: 77 2130 0004 2001 0255 9953 0005

Redakcja merytoryczna serii

Jolanta Piwowońska

Autor

Agnieszka Niedźwiedzka

Konsultacja merytoryczna

Izabela Wisła

Korekta

dr Anna Rdest

Opracowanie graficzne

Grzegorz Kamiński

Druk i oprawa

K&K reklama poligrafia Kraków

www.kandk.com.pl

ISBN: 978-83-61170-01-3

© Kraków, marzec 2014 r.

Fundacja IMAGO oraz Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego udostępniają publikację na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Oznacza to, iż utwór ten można publikować bądź rozpowszechniać w całości lub we fragmentach na dowolnym nośniku oraz tworzyć z niego utwory zależne przy zachowaniu informacji o autorstwie. Treść licencji dostępna pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**fundacja
imago**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

Spis treści

Sytuacja rodziców dzieci z niepełnosprawnościami na rynku pracy	5
Diagnoza	6
Formalności	7
Definicje niepełnosprawności i systemy orzekania	7
Orzeczenie o niepełnosprawności	8
Służba zdrowia	12
Podstawowa opieka zdrowotna	13
Leczenie specjalistyczne	14
Rehabilitacja	15
Opieka stomatologiczna	16
Leczenie sanatoryjne i uzdrowiskowe	16
Opieka długoterminowa i domowa opieka pielęgniarska	17
Refundacja leków, środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego i wyrobów medycznych	17
Niepubliczna służba zdrowia	18
Edukacja	19
Wczesne wspomaganie rozwoju (WWR)	19
Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	20
Najlepsza forma kształcenia, czyli jaka placówka będzie odpowiednia dla mojego dziecka?	24
Nowe zasady rekrutacji do przedszkoli ogólnodostępnych	27
Realizacja specjalnych potrzeb edukacyjnych w placówce oświatowej	28
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	29
Indywidualne wsparcie dziecka niepełnosprawnego w placówce oświatowej	29
Ocenianie uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	30
Nauczanie indywidualne (NI)	31
Odraczanie obowiązku szkolnego	32
Dowóz dziecka niepełnosprawnego do placówki oświatowej	33
Finansowanie edukacji dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	34

Prawo pracy	35
Sytuacja kobiet w ciąży na rynku pracy	36
Urlopy dla rodziców	37
Uprawnienia wynikające z orzeczenia o niepełnosprawności dziecka w systemie pomocy społecznej	42
Świadczenia pieniężne	42
Pomoc niematerialna ośrodka pomocy społecznej	45
Specjalistyczne usługi opiekuńcze (SUO)	45
Uprawnienia wynikające z orzeczenia o niepełnosprawności	51
Ulga podatkowa (rehabilitacyjna)	51
Zniżki w środkach komunikacji	52
Kartaparkingowa	52
Wsparcie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	53
Ulgi w obiektach użyteczności publicznej	56
Inne źródła finansowania wydatków związanych z niepełnosprawnością	56
Kontakt	56

Sytuacja rodziców dzieci z niepełnosprawnościami na rynku pracy

W Polsce żyje ponad 560 tys. rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi, z czego ponad 350 tys. to rodziny pełne, a ponad 210 tys. – niepełne. Tylko w 42% rodzin pełnych aktywnych zawodowo jest oboje rodziców. W sytuacji, gdy jeden rodzic pracuje, a drugi zajmuje się dzieckiem, jest 32 % rodzin pełnych. Częściej z pracy rezygnują kobiety (76%) niż mężczyźni (24%). W 25% przypadków oboje rodziców jest biernych zawodowo.

Nasza kampania skierowana jest do rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, w których co najmniej jeden rodzic nie pracuje. To w sumie 350 tys. rodzin, w których biernych zawodowo jest 310 tys. kobiet i 130 tys. mężczyzn¹.

Bardzo często po pojawieniu się w rodzinie dziecka z niepełnosprawnością, rodzice dochodzą do wniosku, że aktywność zawodowa i zapewnienie specjalistycznej opieki dziecku nie dają się pogodzić. W związku z tym jeden z rodziców (zwykle matka) rezygnuje z pracy, swoją uwagę i czas poświęca dziecku. Jednocześnie rodzice natrafiają na szereg trudności w dostępie do terapii i rehabilitacji realizowanych przez placówki publiczne, więc sami finansują prywatne wizyty i angażują się w ćwiczenia z dzieckiem.

Brak pracy, wyższe wydatki oraz niewystarczająca oferta wsparcia powoduje frustrację i napięcia w rodzinie, co może skończyć się jej rozpadem. Dzieckiem z niepełnosprawnością opiekuje się bierny zawodowo rodzic, który pozbawiony jest wystarczających środków do życia. Z czasem dochodzi do syndromu wypalenia.

Po osiągnięciu wieku szkolnego dziecko trafia do szkoły. Rodzice często funkcjonują wtedy jako nauczyciele wspomagający lub specjaliści. Przerabiają materiał z dzieckiem, nadrabiają to, czego uczeń nie zrealizował w szkole.

Po zakończeniu edukacji przez dziecko rodzic już nie wraca na rynek pracy, a dziecko niepełnosprawne, pozbawione we wczesnych latach dobrej edukacji i wsparcia, pozostaje bierne zawodowo. Otrzymując rentę socjalną, wpada w pułapkę świadczeniową, co dodatkowo oddala go od rynku pracy.

Jest też możliwy inny scenariusz

Dziecko trafia do placówki (żłobka, przedszkola, szkoły), gdzie otrzymuje należną opiekę, rehabilitację i edukację. Rodzic wraca do pracy (najlepiej w elastycznej formie zatrudnienia) i tylko uzupełnia działania specjalistów. Rodzina utrzymuje się z pracy bez drastycznego obniżenia poziomu życia, dziecko uczy się funkcjonować w otwartym społeczeństwie. Nie poprzestaje na obowiązkowych etapach edukacji, znajduje pracę i staje się aktywnym członkiem społeczeństwa, podobnie jak jego rodzice.

1 Główny Urząd Statystyczny, Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe, Warszawa, grudzień 2003 r.

Różnica w wydatkach państwa pomiędzy tymi scenariuszami to ponad 1 mln zł na rodzinę (biorąc pod uwagę wpływy z podatków i wysokość wieloletnich świadczeń).

W Polsce stworzono system prawny wspierający rozwój i edukację dzieci z niepełnosprawnościami. Wczesne wspomaganie, żłobki, przedszkola i szkoły przystosowane do potrzeb dziecka z niepełnosprawnością są niezbędne. Rodziny poszukują specjalistycznego wsparcia, bo jego brak uniemożliwia prawidłowy rozwój dziecka, a rodzicowi utrudnia powrót do pracy.

W poniższej publikacji chcemy przekazać Państwu najważniejsze informacje dotyczące wychowania dziecka z niepełnosprawnością w Polsce. Zajmiemy się prawami Waszego dziecka i Waszymi – jego opiekunów, wskażemy, gdzie szukać pomocy. Podpowiemy, jak godzić bycie rodzicem z byciem pracownikiem i jakie kroki podjąć, jeżeli pogodzenie tych ról okazuje się niemożliwe.

Zakres tematyczny informatora nie jest przypadkowy. Poruszamy w nim kwestie ochrony zdrowia i świadczeń medycznych, orzeczeń o niepełnosprawności i wsparcia płynącego z systemu pomocy społecznej oraz orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i praw dzieci z niepełnosprawnościami w placówkach oświatowych. Dodatkowo zostaną omówione wybrane zagadnienia dotyczące prawa pracy.

Niektórym tematom poświęcimy szczególnie wiele uwagi. Podkreślenie zagadnień takich jak specjalistyczne usługi opiekuńcze czy prawo do wydłużonego urlopu wychowawczego wynika z realnej potrzeby zgromadzenia informacji na te tematy w jednej publikacji.

Więcej informacji na temat poruszanych w informatorze kwestii można znaleźć na stronie projektu www.pomocdlarodziców.pl. Indywidualne porady oraz pomoc w egzekwowaniu praw dziecka z niepełnosprawnością można uzyskać, kontaktując się z konsultantami i ekspertami prowadzącymi infolinię pod numerem: 12 350 63 62 (od poniedziałku do piątku w godzinach 9 – 12), za pośrednictwem korespondencji mailowej (kontakt@pomocdlarodziców.pl) lub zadając pytanie za pośrednictwem Facebooka (www.facebook.com/Pomocdlarodziców)

Diagnoza

Wiadomość o ciężkiej chorobie czy zaburzeniach rozwoju wykrytych u dziecka zawsze jest dla rodzica trudna. To naturalne, że towarzyszą jej strach, poczucie bezradności czy złość. Bywa, że wraz z pojawieniem się takiej informacji rozpada się cały świat rodziny, gdyż, przynajmniej na jakiś czas, trzeba zapomnieć o planach i marzeniach, zmienić życiowe priorytety i skupić się na dziecku i jego potrzebach.

W trudnych chwilach po diagnozie, kiedy rodzic nie radzi sobie z własnymi emocjami, warto poszukać wsparcia psychologicznego. W wielu poradniach i szpitalach dziecięcych pracują psychologowie, którzy pomagają nie tylko małym pacjentom, ale

również ich rodzicom. Pomoc psychologiczną świadczą także specjaliści zatrudnieni w ośrodkach pomocy społecznej.

W pierwszym okresie kluczowe może być także wsparcie innych rodziców, których dzieci zmagają się z podobnymi trudnościami. W Polsce funkcjonują dziesiątki stowarzyszeń rodzicielskich, grup wsparcia. Warto zorientować się, czy w najbliższej okolicy działa jakaś grupa/organizacja, skupiająca rodziny dotknięte tym samym problemem. Inni rodzice doradzą, jak wybrać najlepszą szkołę, ośrodek terapeutyczny, jak ubiegać się o dowóz, ale przede wszystkim najlepiej zrozumieją, z czym się aktualnie mierzymy.

Formalności

Wiele chorób i zaburzeń umożliwia nadanie dziecku statusu osoby z niepełnosprawnością. **Uzyskanie pomocy w większości przypadków jest możliwe nie na podstawie diagnozy medycznej, ale w oparciu o orzeczenia i opinie wydawane przez organy niezwiązane ze służbą zdrowia.**

- Dzieci najmłodsze – od momentu wykrycia niepełnosprawności mogą uzyskać: orzeczenie o niepełnosprawności i opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju (WWR). Wczesne wspomaganie rozwoju przysługuje do czasu rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie szkoły podstawowej.
- Dzieci od skończenia 2,5 roku życia do czasu rozpoczęcia nauki w szkole – oprócz dokumentów powyżej, uzyskują orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego na okres wychowania przedszkolnego.
- Dzieci w wieku szkolnym – orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenie o niepełnosprawności do 16. roku życia, potem orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.
- Dzieci upośledzone w stopniu głębokim – orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, orzeczenie o niepełnosprawności do 16. roku życia, potem orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

Definicje niepełnosprawności i systemy orzekania

Niepełnosprawność to pojęcie bardzo złożone. W Polsce mamy przynajmniej dwie prawne definicje niepełnosprawności, które różnią się z potocznym rozumieniem tego pojęcia.

W powszechnym odbiorze osoba z niepełnosprawnością to ktoś zmagający się z ograniczeniami fizycznymi, kalectwem, widocznymi deficytami. A przecież do grupy niepełnosprawnych zalicza się także osoby z chorobami przewlekłymi, upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim czy zaburzeniami ze spektrum autyzmu.

W Polsce istnieją dwa systemy orzekania o niepełnosprawności:

- system pomocy społecznej – reprezentowany przez Miejskie/Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności, wydające orzeczenia o niepełnosprawności.
- system oświaty – reprezentowany przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, wydające orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Orzeczenie o niepełnosprawności

Orzeczenia o niepełnosprawności wydaje się dzieciom do ukończenia 16. roku życia, wymagającym stałej opieki z powodu:

- wad wrodzonych i schorzeń o różnej etiologii, prowadzących do niedowładów, porażenia kończyn lub zmian w narządzie ruchu, upośledzających w znacznym stopniu zdolność chwytnej rąk lub utrudniających samodzielne poruszanie się,
- wrodzonych lub nabytych ciężkich chorób metabolicznych, układu krążenia, oddechowego, moczowego, pokarmowego, układu krzepnięcia i innych znacznie upośledzających sprawność organizmu, wymagających systematycznego leczenia w domu i okresowo leczenia szpitalnego,
- upośledzenia umysłowego, począwszy od upośledzenia w stopniu umiarkowanym,
- psychoz i zespołów psychotycznych,
- całościowych zaburzeń rozwojowych (w tym autyzm i Zespół Aspergera), powodujących znaczne zaburzenia interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz nasilone stereotypie zachowań, zainteresowań i aktywności,
- padaczki z częstymi napadami lub wyraźnymi następstwami psychoneurologicznymi,
- nowotworów złośliwych i chorób rozrostowych układu krwiotwórczego do 5 lat od zakończenia leczenia,
- wrodzonych lub nabytych wad narządu wzroku, powodujących znaczne ograniczenie jego sprawności, prowadzących do obniżenia ostrości wzroku w oku lepszym do 5/25 lub 0,2 według Snellena, po wyrównaniu wady wzroku szklami korekcyjnymi, lub ograniczenie pola widzenia do przestrzeni zawartej w granicach 30 stopni,
- głuchoniemoty, głuchoty lub obustronnego upośledzenia słuchu, niepoprawiającego się w wystarczającym stopniu po zastosowaniu aparatu słuchowego lub implantu ślimakowego.

Oprócz diagnozy lekarskiej, poświadczającej występowanie u dziecka jednej lub kilku chorób z listy powyżej, aby uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności muszą być spełnione następujące warunki:

- przewidywany okres trwania pogorszenia stanu zdrowia z powodu choroby musi być dłuższy niż 12 miesięcy,
- dziecko jest niezdolne do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, takich jak: samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie z otoczeniem, co powoduje konieczność zapewnienia stałej opieki lub pomocy, w sposób przewyższający zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w danym wieku,
- stan zdrowia dziecka wymaga systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu i poza domem.

I Jak uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności?

Aby uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności, należy zgłosić się do Miejskiego/Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Adres Zespołu można znaleźć w Internecie, informacji udzielają też pracownicy ośrodków pomocy społecznej.

Wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności reguluje Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z późniejszymi zmianami.

Podstawą uznania osoby, która nie ukończyła 16. roku życia, za niepełnosprawną jest ustalenie, że:

- ma naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną,
- przewidywany okres trwania pogorszenia stanu zdrowia przekracza 12 miesięcy,
- z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu wymaga zapewnienia jej całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, w sposób przewyższający wsparcie potrzebne zdrowej osobie w danym wieku.

Uwaga: Wszystkie wymienione okoliczności **muszą wystąpić łącznie**.

Dzieci otrzymują orzeczenie o niepełnosprawności (bez określenia jej stopnia) zawsze na czas określony, najpóźniej do 16. roku życia. Po ukończeniu przez dziecko 16 lat wydaje się orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

Do wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności należy dołączyć:

- zaświadczenie lekarskie, zawierające opis stanu zdrowia oraz rozpoznanie choroby zasadniczej i chorób współistniejących, **potwierdzone aktualnymi wynikami badań diagnostycznych**, wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba zainteresowana. Specjalny druk zaświadczenia można uzyskać w siedzibie Zespołu lub pobrać ze strony internetowej.

UWAGA: Wypełnione przez lekarza zaświadczenie jest ważne miesiąc od daty wydania – w tym czasie należy złożyć wniosek.

- inne dokumenty mające wpływ na ustalenie niepełnosprawności, np. kopię orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dziecka, diagnozę zaburzeń integracji sensorycznej, opinię logopedy, psychologa.

WAŻNE: Jeżeli dziecko nie może stawić się na zebranie Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności z powodu długotrwałej i nierokującej poprawy choroby, uniemożliwiającej osobiste stawiennictwo (i potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim), orzeczenie można wydać w trybie zaocznym – jeżeli dokumentacja medyczna przedstawiona przez rodzica jest wyczerpująca. Gdy dokumentacja jest niewystarczająca, badanie może być przeprowadzone w miejscu pobytu dziecka.

I Termin rozpatrzenia wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności

Wniosek powinien być rozpatrzony nie później niż **w ciągu 1 miesiąca od dnia jego złożenia**.

W skomplikowanych przypadkach rozpatrzenie wniosku powinno nastąpić **nie później niż w ciągu 2 miesięcy od daty jego złożenia**.

Jeżeli wniosek nie może być rozpatrzony w tych terminach, powiatowy zespół powinien zawiadomić o tym rodzica/opiekuna, podając przyczyny opóźnienia i nowy termin załatwienia sprawy.

Do terminu rozpatrzenia wniosku nie wlicza się opóźnienia spowodowanego przez wnioskodawcę, np. okresu oczekiwania na uzupełnienie wniosku lub dokumentacji medycznej.

W przypadku ubiegania się o wydanie kolejnego orzeczenia, termin załatwienia sprawy liczy się **od dnia następującego po dniu upływu terminu ważności dotychczasowego orzeczenia**. W takich przypadkach wniosek należy złożyć **nie wcześniej niż na 30 dni przed upływem ważności posiadanego orzeczenia**.

I Co zawiera orzeczenie?

Prawidłowo wydane orzeczenie o niepełnosprawności powinno zawierać następujące informacje:

- dane zespołu, który wydał orzeczenie,
- daty: wydania orzeczenia i złożenia wniosku, okres obowiązywania orzeczenia,
- podstawę prawną wydania orzeczenia,
- dane osobowe dziecka,
- informacje dotyczące niepełnosprawności: czas powstania, symbol przyczyny niepełnosprawności,
- wskazania,
- uzasadnienie wydania orzeczenia,
- wskazówki dotyczące sposobu odwołania się od postanowień zespołu,
- podpisy przewodniczącego i członków zespołu.

I Wskazania zespołu orzekającego

- odpowiednie zatrudnienie – w przypadku dzieci zawsze będzie wpisane „NIE”,
- szkolenia, w tym specjalistyczne,
- zatrudnienie w zakładzie aktywności zawodowej - przypadku dzieci zawsze będzie wpisane „NIE”,
- uczestnictwo w terapii zajęciowej,
- konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
- korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej,

- organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
- konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
- konieczność stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- spełnienie przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym,
- prawo do zamieszkania w osobnym pokoju.

I Odwołanie od postanowień orzeczenia o niepełnosprawności

Jeżeli rodzic nie zgadza się z postanowieniami orzeczenia wydanego przez powiatowy/miejski zespół, zawsze może odwołać się do wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności. Odwołanie należy złożyć w ciągu 14 dni od daty otrzymania orzeczenia. Odwołanie składa się w siedzibie zespołu, który wydał zaskarżane orzeczenie! Nie należy wysyłać dokumentów bezpośrednio do wojewódzkiego zespołu, bo ten i tak przekaże sprawę do zespołu, który orzekał, co wydłuży okres rozpatrzenia sprawy. Wzór odwołania można znaleźć na naszej stronie www.pomocdlarodzców.pl

WAŻNE: pismo należy zaadresować: *Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w ... za pośrednictwem Powiatowego/Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w...*

Powiatowy/miejski zespół, po wpłynięciu odwołania, ma 7 dni na przeprowadzenie wewnętrznej kontroli postępowania i przesłanie dokumentów do zespołu wojewódzkiego. Jeżeli w wyniku kontroli powiatowy zespół uzna odwołanie za zasadne, uchyli zaskarżane orzeczenie i wyda nowe, bez przekazywania sprawy do wojewódzkiego zespołu.

Wojewódzki zespół ds. orzekania o niepełnosprawności ma 30 dni na rozpatrzenie odwołania, w sprawach bardziej skomplikowanych – 2 miesiące. Zespół, na podstawie badania i dostarczonej dokumentacji, ponownie ocenia stan zdrowia dziecka.

Jeżeli wojewódzki zespół ds. orzekania o niepełnosprawności podtrzyma decyzję zespołu powiatowego, rodzic może odwołać się do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 30 dni od dostarczenia orzeczenia. Tryb odwoławczy przebiega podobnie jak w niższej instancji, tzn. **odwołanie do sądu składa się za pośrednictwem zespołu, z którego decyzją się nie zgadzamy.**

Składając odwołanie, rodzic musi pamiętać, że organ odwoławczy (wojewódzki zespół lub sąd) nie może wydać decyzji na niekorzyść strony odwołującej się (rodzica). Wyjątkiem są decyzje, które rażąco naruszają prawo lub interes społeczny.

Przykład: rodzic składa odwołanie od decyzji powiatowego zespołu w sprawie czasu, na jaki wydano orzeczenie, chce, aby czas ważności orzeczenia był dłuższy. Wojewódzki zespół rozpatruje odwołanie tylko pod względem czasu i nie może zmienić

zapisów w innych punktach na niekorzyść dziecka, np. nie może zmienić zapisu w punkcie 7 lub 8 na „nie wymaga”.

Podstawa prawna:

Art. 139 Kodeksu postępowania administracyjnego (Dz.U. 1960, Nr 30, poz. 168)

I Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Orzeczenia wydają rejonowe poradnie psychologiczno-pedagogiczne, a dla dzieci z dysfunkcją wzroku, słuchu, autyzmem i zaburzeniami pokrewnymi poradnie specjalistyczne. Orzeczenia wydaje się ze względu na niedostosowanie lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym oraz ze względu na niepełnosprawność.

W systemie oświaty za niepełnosprawne uznaje się dzieci i młodzież:

- niesłyszące,
- słabosłyszące,
- niewidome,
- słabowidzące,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim,
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera,
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi, czyli wtedy, gdy u dziecka występuje więcej niż jedna z powyższych przyczyn, z których każda osobno kwalifikuje je do uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego z tytułu niepełnosprawności.

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego **nie otrzymają** dzieci i młodzież: z chorobami genetycznymi, onkologicznymi, metabolicznymi, przewlekłymi, np. astmą, cukrzycą, zaburzeniami wchłaniania, padaczką, z chorobami psychicznymi (psychozami i zaburzeniami psychotycznymi).

Z kolei orzeczenia o niepełnosprawności nie należą się dzieciom i młodzieży z upośledzeniem w stopniu lekkim.

Służba zdrowia

Dzieci niepełnosprawne mają takie same prawa do świadczeń medycznych, finansowanych z budżetu państwa, jak dzieci zdrowe. Prawo do bezpłatnego korzystania ze służby zdrowia, bez względu na to, czy rodzice są czy nie są ubezpieczeni, przysługuje każdemu dziecku do 18. roku życia.

Świadczenia gwarantowane (bezpłatne) to:

- podstawowa opieka zdrowotna (lekarz pierwszego kontaktu, pielęgniarka, położna),
- opieka specjalistyczna,
- leczenie szpitalne,

- opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień,
- rehabilitacja i leczenie uzdrowiskowe,
- świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej,
- leczenie dentystryczne,
- zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze (np. pieluchy), środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego,
- leki refundowane,
- opieka hospicyjna.

Dokładna lista świadczeń gwarantowanych oraz szczegóły ich udzielania jest opisana w Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (Dz.U. 2013 poz. 1248).

Podstawowa opieka zdrowotna

Każdy pacjent ma prawo do wyboru ośrodka/przychodni, w których będzie korzystał z podstawowej opieki zdrowotnej, realizowanej przez lekarza, pielęgniarkę i położną. Lekarzem pierwszego kontaktu dla dzieci może być zarówno pediatra, jak i lekarz medycyny rodzinnej.

Świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej mogą być udzielane w przychodni/ ośrodku, a w szczególnych przypadkach w domu pacjenta.

Niektóre zadania lekarza pierwszego kontaktu:

- udzielanie pomocy lekarskiej w przypadku zachorowania,
- prowadzenie badań bilansowych i kwalifikowanie dzieci do szczepień,
- kierowanie do lekarzy specjalistów, szpitala, wystawianie recept według zalecenia lekarza specjalisty,
- kierowanie na rehabilitację i leczenie uzdrowiskowe, zlecenie zabiegów w gabinecie zabiegowym i w domu pacjenta,
- wydawanie zaświadczeń o stanie zdrowia do celów medycznych, rehabilitacyjnych, na potrzeby orzekania o niepełnosprawności i inne.

WAŻNE: *Jeżeli lekarz pierwszego kontaktu odmawia skierowania dziecka na badania, do lekarza specjalisty, należy poprosić o uzasadnienie odmowy na piśmie.*

Pielęgniarka podstawowej opieki zdrowotnej przeprowadza zabiegi na podstawie skierowań i zleceń lekarzy pracujących w ramach umowy z NFZ, zarówno lekarzy pierwszego kontaktu, jak i specjalistów. Jeżeli dziecko ma ograniczoną sprawność fizyczną, zabiegi mogą być realizowane w domu pacjenta.

WAŻNE: *niepełnosprawność dziecka nie daje żadnych przywilejów w placówkach medycznych. Dzieci niepełnosprawne, tak jak i inni pacjenci, tak samo czekają w kolejkach, są przyjmowane przez lekarzy na takich samych zasadach.*

Leczenie specjalistyczne

Skierowanie jest dokumentem wymaganym przy dostępie do:

- ambulatoryjnej opieki specjalistycznej,
- rehabilitacji leczniczej,
- leczenia szpitalnego,
- leczenia uzdrowiskowego,
- opieki nad przewlekle chorymi.

Bez skierowania można zarejestrować się do lekarzy następujących specjalności:

- dermatologia,
- ginekologia i położnictwo,
- okulistyka,
- onkologia,
- psychiatria,
- wenerologia,
- stomatologia.

I Jak znaleźć lekarza specjalistę?

Narodowy Fundusz Zdrowia uruchomił wyszukiwarkę, dzięki której każdy pacjent może znaleźć przychodnie specjalistyczne, położone najbliżej miejsca zamieszkania. Dostępna jest ona na stronie: https://zip.nfz.gov.pl/GSL/GSL/Przychodnie_Specjalistyczne

Wybierz z listy poszukiwaną specjalizację, potem zaznacz województwo i wpisz miejscowość. Skontaktuj się z wybranymi placówkami, żeby umówić wizytę. Czasami w najbliższej okolicy terminy oczekiwania na konsultację specjalistyczną mogą być zbyt długie, warto więc sprawdzić bardziej oddalone placówki.

I Specjalistyczna opieka lekarska

Jeżeli już po wizycie u pediatry/lekarza pierwszego kontaktu wiemy, że dziecko wymaga zabiegu/operacji/wysokospecjalistycznej diagnostyki, to należy rozważyć zgłoszenie się do specjalistycznej przychodni przyszpitalnej. Może to skrócić czas oczekiwania na sam zabieg, ponieważ niektóre szpitale wymagają, aby pacjent przed operacją był konsultowany w podległej przychodni.

Część zabiegów (laryngologicznych, urologicznych, okulistycznych) jest wykonywana w trybie chirurgii jednego dnia. Warto sprawdzić, czy nasze dziecko może skorzystać z tej formy leczenia, ponieważ czas oczekiwania na zabieg w ramach chirurgii jednego dnia może być znacznie krótszy w porównaniu z tradycyjnym szpitalem.

Jeżeli konieczne jest przeprowadzenie specjalistycznej diagnostyki, a wybrana poradnia może przyjąć dziecko dopiero za kilka czy kilkanaście miesięcy, można próbować kontaktować się bezpośrednio z oddziałem szpitalnym. Być może uda się szybciej przeprowadzić niezbędne badania podczas pobytu w szpitalu.

W przypadkach, kiedy lekarz pierwszego kontaktu wystawia skierowanie z dopiskiem CITO (z łac. prędko, natychmiast), a rodzic nie może zarejestrować dziecka do specjalisty, należy skontaktować się z lokalnym oddziałem Narodowego Funduszu Zdrowia. Numery telefonów do poszczególnych oddziałów Funduszu są dostępne na stronie: <http://www.nfz.gov.pl/new/index.php?katnr=3&dzialnr=8&artnr=34>

Rehabilitacja

W przypadku dzieci z niepełnosprawnościami rehabilitacja jest nieodłącznym elementem ich życia. Najlepiej wprowadzić ją jak najwcześniej, jeśli tylko istnieje taka potrzeba, a nie ma przeciwwskazań zdrowotnych. Rozwój dziecka w pierwszych miesiącach/latach życia jest najbardziej dynamiczny, dlatego jego wspieranie oraz korygowanie nieprawidłowości może mieć ogromny wpływ na dalsze losy dziecka.

Rodzaje świadczeń rehabilitacyjnych dla dzieci:

- porada lekarska rehabilitacyjna, fizjoterapia ambulatoryjna,
- fizjoterapia domowa,
- rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego, rehabilitacja słuchu i mowy,
- rehabilitacja ogólnoustrojowa, neurologiczna, rehabilitacja wzroku, kardiologiczna, pulmonologiczna – realizowane w warunkach ośrodka lub oddziału dziennego.

Dzieciom z zaburzeniami wieku rozwojowego, słuchu i mowy oraz wzroku przysługuje do 120 osobodni w roku kalendarzowym. Do rehabilitacji dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego kierują lekarze pierwszego kontaktu oraz specjaliści z poradni: neonatologicznej, rehabilitacyjnej, ortopedycznej i traumatologii narządu ruchu, neurologicznej, reumatologicznej, chirurgii dziecięcej.

Do rehabilitacji słuchu i mowy kierują lekarze poradni specjalistycznych: otolaryngologicznej, otolaryngologii dziecięcej, audiologii i foniatrii, neurologicznej.

Do rehabilitacji wzroku kierują lekarze poradni specjalistycznych: okulistycznej, neurologicznej.

WAŻNE: *Rehabilitacja słuchu i mowy to m.in. zajęcia logopedyczne, warto więc sprawdzić, czy w najbliższej okolicy funkcjonuje ośrodek, który ma podpisaną umowę z NFZ na takie świadczenia.*

I Ośrodek wczesnej interwencji

Ośrodek wczesnej interwencji to w założeniu placówka, której zadaniem jest świadczenie kompleksowej, wielospecjalistycznej pomocy dla dzieci w wieku od urodzenia do 7 roku życia. Oferta ośrodka jest w szczególności adresowana do:

- dzieci zagrożonych nieprawidłowym rozwojem, z grup wysokiego ryzyka ciążywoprodowego (np. wcześniaki, dzieci z urazami okołoporodowymi),
- dzieci opóźnionych w rozwoju psychoruchowym, upośledzonych, z niepełnosprawnością ruchową i sprzężeniami, chorobami neurologicznymi, autyzmem.

W ośrodku dziecko jest objęte opieką zespołu specjalistów, w skład którego wchodzi: pediatra, neurolog, psychiatra dziecięcy, rehabilitant, pedagog, psycholog, logopeda – w zależności od potrzeb konkretnego podopiecznego. Zadaniem zespołu jest zdiagnozowanie dziecka, stworzenie kompleksowego programu terapeutycznego, który jest realizowany w ośrodku w formie zajęć indywidualnych i w małych grupach. Po wyznaczonym czasie zespół zazwyczaj dokonuje ponownej oceny dziecka i ewaluacji programu.

I Jak zapisać dziecko do ośrodka wczesnej interwencji?

W Polsce istnieje ok. 30 ośrodków wczesnej interwencji, co nie zaspakaja potrzeb dzieci z problemami rozwojowymi. W związku z niewystarczającą liczbą miejsc terminy oczekiwania na pierwszą wizytę są bardzo długie. Jeżeli jednak taki ośrodek znajduje się niedaleko miejsca zamieszkania, warto poprosić lekarza pierwszego kontaktu o skierowanie (powinno być wystawione do ośrodka wczesnej interwencji) i zapisać dziecko. W międzyczasie telefonicznie dopytywać w ośrodku o wolne miejsca – małe dzieci często chorują, więc szanse na przyspieszenie wizyty są spore.

WAŻNE: ośrodki wczesnej interwencji funkcjonują zazwyczaj jako ośrodki/oddziały dzienne, jeżeli więc dziecko korzysta z terapii/rehabilitacji w innym miejscu, trzeba pamiętać, że limit świadczeń to 120 osobodni w roku.

Opieka stomatologiczna

Dzieci niepełnosprawne do 16. roku życia oraz młodzież niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym i znacznym do 18. roku życia mają zapewnione leczenie stomatologiczne z użyciem kompozytowych materiałów światło utwardzalnych. Dodatkowo mogą też korzystać z leczenia stomatologicznego w znieczuleniu ogólnym.

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego (Dz.U. 2013 poz. 1462).

Leczenie sanatoryjne i uzdrowiskowe

Leczenie sanatoryjne i uzdrowiskowe jest bezpłatne. Dzieci są na nie kierowane przez lekarza pracującego w placówce, która ma podpisany kontrakt z NFZ. Do skierowania należy dołączyć kopie badań, kart wypisowych ze szpitali, dotyczących choroby będącej przyczyną skierowania na leczenie.

Dokumentację dostarcza się do oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia osobiście lub wysyła pocztą.

Decyzję o celowości leczenia i miejscu jego realizacji podejmuje lekarz specjalista w dziedzinie balneoklimatologii i medycyny fizykalnej/rehabilitacji leczniczej. To również ten lekarz wyznacza ośrodki, w których może odbyć się leczenie. Po potwierdzeniu skierowania przez lekarza w oddziale Funduszu i zarejestrowaniu dokumentu, rodzic może sprawdzić na stronie <https://skierowania.nfz.gov.pl/> orientacyjny czas oczekiwania na wyjazd.

Dzieci w wieku 3-6 lat oraz dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym, ewentualnie schorzeniami neurologicznymi o zbliżonym obrazie klinicznym w wieku 3-18 lat, są kierowane na leczenie z opiekunem. Ze względów medycznych na leczenie uzdrowiskowe nie kieruje się dzieci poniżej 3 roku życia. Dla dzieci leczenie, pobyt, wyżywienie są bezpłatne, rodzic/opiekun płaci stawkę ustaloną przez konkretny szpital uzdrowiskowy/sanatorium

WAŻNE: *Pobyt z dzieckiem w sanatorium nie jest powodem otrzymania zwolnienia na opiekę nad chorym członkiem rodziny – w tym czasie pracujący rodzic korzysta z urlopu.*

Dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej lub gimnazjum kierowane są na leczenie uzdrowiskowe przez cały rok (NFZ nie realizuje leczenia uzdrowiskowego w czasie wolnym od nauki). Młodzież szkół ponadgimnazjalnych korzysta z leczenia w okresie wolnym od nauki.

W czasie leczenia sanatoryjnego i uzdrowiskowego dzieci objęte obowiązkiem szkolnym na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum mają zapewnioną realizację tego obowiązku i opiekę opiekuńczo-wychowawczą.

Opieka długoterminowa i domowa opieka pielęgniarska

Dzieci przewlekle lub obłożnie chore mają prawo do długoterminowej opieki, która może być realizowana w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgniacyjno-opiekuńczych lub w domu małego pacjenta.

Dziecko, które nie wymaga opieki w zakładzie, a jednocześnie stan jego zdrowia wymusza konieczność systematycznej i intensywnej domowej opieki pielęgniarskiej, może korzystać z takiej opieki w domu.

Refundacja leków, środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego i wyrobów medycznych

Dzieci z niepełnosprawnościami mają prawo do refundacji leków, środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego, wyrobów medycznych oraz dofinansowania do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych na takich samych zasadach jak wszyscy inni pacjenci.

Dodatkowo rodzice dzieci z niepełnosprawnościami mogą ubiegać się o dofinansowanie do zakupu przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Dokładną procedurę ubiegania się o wsparcie ze środków PFRON opisaliśmy w osobnym rozdziale.

I Co to są środki specjalnego przeznaczenia żywieniowego?

Środki specjalnego przeznaczenia żywieniowego to preparaty stosowane pod nadzorem lekarza. Zaleca się je w sytuacji, kiedy potrzeb żywieniowych pacjenta nie można zaspokoić poprzez modyfikację normalnej diety.

I Programy zdrowotne

Leczenie dzieci niepełnosprawnych może się odbywać również w ramach programów zdrowotnych.

Np. program ortodontycznej opieki nad dziećmi z wrodzonymi wadami części twarzowej czaszki obejmuje specjalistyczne leczenie dzieci z określonymi wrodzonymi wadami rozwojowymi.

Niepubliczna służba zdrowia

Niestety chyba każdy rodzic dziecka niepełnosprawnego chociaż raz był zmuszony korzystać z płatnych wizyt, badań analitycznych czy zabiegów. Decydując się na prywatne leczenie warto pamiętać, że wszystkie badania, wizyty rehabilitacyjne zalecane przez lekarza prowadzącego prywatną praktykę także będą płatne. Na świadczenia finansowane przez NFZ można otrzymać skierowanie tylko w ramach wizyty zakontraktowanej przez NFZ.

Skierowanie do szpitala z prywatnej przychodni jest tak samo ważne jak te pochodzące z placówki, która ma podpisany kontrakt z NFZ. Skierowanie z prywatnego gabinetu nie może być powodem odmowy przyjęcia do szpitala. Również zwolnienia wystawiane na płatnych wizytach mają taką samą skuteczność prawną, jak te z przychodni państwowych.

Polskie prawo oświatowe w teorii dobrze zabezpiecza potrzeby dzieci z niepełnosprawnościami. Umożliwia dziecku z problemami zdrowotnymi/zaburzeniami edukację w placówkach ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych, stawia dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w uprzywilejowanej pozycji w procesie rekrutacji do przedszkoli. Najmłodsze dzieci mogą nieodpłatnie korzystać z wczesnego wspomaganie rozwoju.

Decyzja o najlepszej formie kształcenia należy wyłącznie do rodziców. Każda szkoła ma obowiązek realizować zalecenia z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a każde dziecko z takim orzeczeniem do skończenia gimnazjum ma prawo do bezpłatnego dowozu do placówki edukacyjnej.

W praktyce dzieci z niepełnosprawnościami i ich rodzice napotykają wiele trudności w systemie edukacji. Problem stanowi znalezienie odpowiedniej placówki oświatowej, realizacja zaleceń z orzeczenia, brak dostosowań metod i form pracy, brak zajęć dodatkowych i terapii. Bardzo wielu rodziców ma też trudności z ustaleniem kwestii dowozu do placówki. Wiele szkół i przedszkoli nie zapewnia dzieciom z orzeczeniem właściwego wsparcia, tłumacząc się brakiem środków, pomimo że nie mają one prawa przerzucać realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej na rodzica, wymuszając na nim ponoszenie dodatkowych kosztów.

W naszej opinii realizacja zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, właściwa edukacji i opieka w placówce oświatowej najlepiej blisko miejsca zamieszkania stanowią kluczową kwestię w codziennym funkcjonowaniu rodziny dziecka z niepełnosprawnością. Jeżeli szkoła czy przedszkole jest blisko domu, to nie trzeba angażować się w czasochłonne dowożenie dziecka na drugi koniec miasta. Jeżeli w szkole czy przedszkolu dziecko otrzymuje niezbędne dla poprawy jego funkcjonowania wsparcie, to rodzice nie muszą krążyć pomiędzy ośrodkiem rehabilitacyjnym, państwową poradnią i prywatnym gabinetem logopedycznym. Kiedy dziecko jest w szkole/przedszkolu i ma tam zapewnioną edukację oraz niezbędną pomoc, rodzice mogą po prostu pracować.

Wczesne wspomaganie rozwoju (WWR)

Wczesne wspomaganie rozwoju to zajęcia, których celem jest stymulacja rozwoju psychoruchowego i społecznego dziecka. Udział w zajęciach jest bezpłatny, odbywa się na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, wydawanej przez publiczną lub niepubliczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną. WWR przysługuje dzieciom od momentu wykrycia niepełnosprawności do czasu rozpoczęcia nauki w 1. klasie szkoły podstawowej.

WWR może być prowadzone w różnych placówkach: szkołach, przedszkolach i innych

formach wychowania przedszkolnego (w tym integracyjnych i specjalnych), poradniach psychologiczno-pedagogicznych, ośrodkach oraz w domu dziecka.

Wspomaganie jest realizowane przez Zespół, w skład którego wchodzi: pedagog, psycholog, logopeda, inny specjalista, którego kwalifikacje odpowiadają potrzebom dziecka (np. terapeuta SI). Zespół opracowuje i realizuje z dzieckiem program WWR.

Wczesne wspomaganie rozwoju to stymulowanie dziecka w następujących obszarach:

- rozwój motoryczny – zajęcia rehabilitacyjne,
- stymulacja polisensoryczna – terapia integracji sensorycznej, zajęcia w sali doświadczania świata,
- rozwój mowy, komunikacji i języka – terapia logopedyczna, neurologopedyczna, wprowadzanie i wspomaganie alternatywnych form komunikacji,
- orientacja/poruszanie się w przestrzeni,
- usprawnianie widzenia, słuchu, samoobsługa,
- relacje społeczne.

W ramach WWR dziecko ma prawo do 4-8 godzin zajęć miesięcznie. Wymiar zajęć zależy od potrzeb i możliwości dziecka, nie oferty placówki czy dostępności pracujących w niej specjalistów. Dzieci, które skończyły 3 lata mogą brać udział w zajęciach w grupach 2-3 osobowych.

Poradnie wydające opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju najczęściej dysponują listą placówek, w których organizowane są zajęcia. Jeżeli w proponowanych ośrodkach/przedszkolach nie ma już miejsc lub nie mają one możliwości udzielenia wsparcia zalecanego w opinii, należy zwrócić się do wydziału oświaty w urzędzie miasta/gminy/dzielnicy z zapytaniem, gdzie dziecko może skorzystać z zajęć. Niektóre małe gminy nie prowadzą na swoim terenie wczesnego wspomagania rozwoju, a dzieci są kierowane do placówek/ośrodków w gminach ościennych.

Wczesne wspomaganie rozwoju jest finansowane z budżetu państwa, nie ze środków własnych jednostek samorządu lokalnego. W 2014 roku budżet państwa przekazuje na realizację wczesnego wspomagania rozwoju na każde dziecko około 4400 zł. Oznacza to, że argument o braku środków nie może być powodem do odmówienia dziecku dostępu do zalecanych zajęć.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz.U. 2013 poz. 1257)

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Aby dziecko zostało uznane za niepełnosprawne w systemie edukacji, musi posiadać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

Przepisy prawne zawierają ścisły wykaz niepełnosprawności, które uprawniają do uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Dokument taki wydaje się dzieciom:

- niesłyszącym,
- słabosłyszącym,
- niewidomym,
- słabowidzącym,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim,
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Podstawa prawna:

par. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. 2010 nr 228 poz.1490)

par. 2 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1489)

Orzeczenia wydają rejonowe poradnie psychologiczno-pedagogiczne, właściwe ze względu na miejsce zamieszkania lub adres przedszkola/szkoły, do której uczęszcza dziecko. Dla dzieci z autyzmem i zaburzeniami pokrewnymi, z dysfunkcją narządu wzroku lub słuchu orzeczenia wydają poradnie specjalistyczne.

Prawo oświatowe nie wyjaśnia wprost, od jakiego wieku dziecko może uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Niektóre poradnie odmawiają wydania dokumentu dzieciom, które nie skończyły 3. roku życia. Pierwsze orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się na okres wychowania przedszkolnego. Do przedszkola można przyjąć dzieci trzyletnie, a w wyjątkowych przypadkach maluchy, które skończyły 2,5 roku. Skoro dzieci w tym wieku można przyjąć do przedszkola (za zgodą dyrektora), to nie ma powodu, żeby nie otrzymały one orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego na okres edukacji przedszkolnej.

Podstawa prawna:

art. 14, ust. 1b Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się na wniosek rodziców. Decyzja, czy zwrócić się do poradni o wydanie orzeczenia, czy pokazywać je potem w szkole/przedszkolu należy wyłącznie do rodziców. Należy jednak pamiętać, że gdy rodzice decydują się nie informować placówki o orzeczeniu, dziecko nie będzie mogło skorzystać ze wsparcia przewidzianego prawem dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Orzeczenie jest wydawane na rok szkolny, etap edukacyjny lub okres edukacji w danej placówce. Do wniosku o wydanie dokumentu obowiązkowo należy dołączyć zaświadczenie lekarskie, potwierdzające chorobę/zaburzenie/niepełnosprawność dziecka oraz opinię z przedszkola lub szkoły (jeżeli dziecko uczęszcza).

Jeżeli dziecko ma więcej niż jedną niepełnosprawność, należy dostarczyć zaświadczenia od kilku lekarzy, np. przy niedosłuchu i autyzmie potrzebne będą dokumenty zarówno od laryngologa/audiologa, jak i psychiatry/neurologa.

Do wniosku rodzice mogą również kopie istotnych ich zdaniem badań lekarskich, opinie o dziecku od specjalistów i terapeutów.

WAŻNE: *warto poprosić lekarza wydającego zaświadczenie/opinię o jak najbardziej dokładne zalecenia i zwrócić uwagę, aby były one sformułowane we właściwy sposób. Jeżeli lekarz uważa, że dziecko potrzebuje tzw. asystenta - cienia, to na zaświadczeniu powinien znaleźć się zapis o konieczności stałego, indywidualnego wsparcia osoby dorosłej lub nauczyciela wspomagającego. W prawie oświatowym nie ma funkcji asystenta.*

W wyznaczonym przez poradnię terminie rodzice zgłaszają się z dzieckiem. Pracownicy poradni przeprowadzają wywiad z opiekunami oraz obserwują dziecko. W diagnozie uczestniczą specjaliści: psycholog, pedagog, logopeda, niekiedy także rehabilitant (w zależności od powodu wydania orzeczenia).

Większość poradni przy okazji wydawania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego przeprowadza badanie możliwości/poziomu intelektualnego dziecka. Rodzaj testu dobiera się zazwyczaj do wieku i możliwości dziecka.

WAŻNE: *jeżeli dziecko nie chce przystąpić do testu, odmawia współpracy z osobą przeprowadzającą badanie, nie jest to powodem do uznania je za upośledzone umysłowo. Nie można uznać kogoś za upośledzonego „na oko”, bez przeprowadzenia badań.*

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest wydawane przez zespół orzekający. Rodzic ma prawo uczestniczyć w posiedzeniu zespołu, zgłaszać swoje uwagi itp. O terminie posiedzenia rodzic jest informowany pisemnie przez pracownika poradni psychologiczno-pedagogicznej.

I Co zawiera orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Dokument wydany przez poradnię musi spełniać kryteria formalne, a więc zawierać:

- dane dziecka i rodziców,
- adres poradni oraz dane pracowników wchodzących w skład zespołu orzekającego,
- przyczynę wydania orzeczenia – rodzaj niepełnosprawności,
- okres obowiązywania dokumentu,
- zalecenia,
- uzasadnienie.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U.nr 173, poz. 1072)

Z punktu widzenia rodziców zalecenia są w orzeczeniu najważniejsze. Zawierają wskazówki odnośnie form kształcenia, rewalidacji, terapii, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, metody i formy pracy, zakresu dostosowania warunków kształcenia i wymogów edukacyjnych.

Zgodnie z rozporządzeniem, poradnia wskazuje najkorzystniejsze dla dziecka formy kształcenia. Może to być:

- przedszkole: ogólnodostępne, z oddziałami integracyjnymi, integracyjne i specjalne,
- szkoła: ogólnodostępna, integracyjna, oddział integracyjny, szkoła specjalna lub oddział specjalny,
- ośrodek: rewalidacyjno-wychowawczy, szkoła zorganizowana przy młodzieżowym ośrodku socjoterapii lub specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym.

W orzeczeniu poradnia powinna też wyszczególnić wskazane dla dziecka formy terapii, rewalidacji i pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W zależności od potrzeb dziecko może mieć zalecone m.in.:

- terapię psychologiczną – indywidualną i grupową,
- terapię pedagogiczną, terapię ręki,
- terapię logopedyczną – nastawioną zarówno na korekcję wad wymowy, jak i rozwijanie komunikacji,
- terapię widzenia, zajęcia z orientacji przestrzennej,
- rehabilitację ruchową, fizjoterapię, terapię integracji sensorycznej.

W zakresie dostosowania warunków kształcenia, metod i form pracy, pracownicy poradni mogą wskazać na:

- konieczność wsparcia dziecka przez nauczyciela wspomagającego w przypadku edukacji w klasie masowej,
- określone sposoby komunikacji z dzieckiem, przekazywania mu zadań i poleceń,
- sposoby integracji ze środowiskiem rówieśniczym,
- konieczność stosowania specjalnych materiałów dydaktycznych i wyposażenia.

Jeżeli rodzic nie zgadza się z zapisami orzeczenia, uważa, że nie opisuje ono w sposób właściwy lub wyczerpujący specjalnych potrzeb jego niepełnosprawnego dziecka bądź nie zawiera istotnych zaleceń, zawsze może się odwołać.

Odwołanie od orzeczenia adresuje się do właściwego kuratorium oświaty, za pośrednictwem poradni, która wydała dokument. Rodzic ma na odwołanie 14 dni od momentu otrzymania orzeczenia.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. z dnia 18 września 2008 r. w sprawie w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające

Najlepsza forma kształcenia, czyli jaka placówka będzie odpowiednia dla mojego dziecka?

Wybór szkoły czy przedszkola to zawsze trudna decyzja. Powinna zależeć przede wszystkim od potrzeb i predyspozycji dziecka, od oferty konkretnych placówek, ale też możliwości rodziny, np. w zakresie dowozu czy sposobu jego organizacji w gminie.

WAŻNE: *decyzja w sprawie najlepszej dla dziecka formy kształcenia należy wyłącznie do rodziców. Zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznej, sugestie terapeutów, nauczycieli czy urzędników nie są dla rodziców wiążące.*

Prawo rodziców do wyboru formy kształcenia jest podkreślone w Ustawie o systemie oświaty, która określa, że na wniosek rodziców jednostka samorządu terytorialnego zapewnia odpowiednią formę kształcenia.

Podstawa prawna:

art. 71b Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Edukacja w oddziale ogólnodostępnym blisko domu pozwala dziecku z niepełnosprawnością na pełen kontakt ze zdrowymi rówieśnikami, daje mu jednorodne środowisko rówieśnicze, bo koledzy ze szkoły spotykają się na podwórku. Nie istnieją kwestie dowozu i całej logistyki z tym związanej. Niestety, wiele szkół i przedszkoli ogólnodostępnych ma nadal problemy z realizacją zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Takie placówki zazwyczaj nie zatrudniają odpowiednich specjalistów, a nauczyciele nie mają doświadczenia w pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami. Decydując się na edukację w oddziale ogólnodostępnym, rodzic powinien mieć świadomość, że prawdopodobnie będzie musiał domagać się realizacji specjalnych potrzeb edukacyjnych dziecka.

Oddziały integracyjne są tworzone w przedszkolach, szkołach podstawowych, rzadziej w gimnazjach i prawie w ogóle w szkołach ponadgimnazjalnych. W takiej grupie może uczyć się maksymalnie 5 dzieci niepełnosprawnych oraz 15 dzieci bez orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. W oddziale pracuje nauczyciel prowadzący i nauczyciel wspomagający, którego zadaniem jest wspieranie dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Placówki prowadzące oddziały integracyjne zazwyczaj są przygotowane do realizacji specjalnych potrzeb edukacyjnych – zatrudniają specjalistów (psychologów, pedagogów specjalnych, rehabilitantów, terapeutów integracji sensorycznej), posiadają odpowiednie wyposażenie.

Niestety oddziały integracyjne funkcjonują w niewielkiej liczbie szkół i przedszkoli, więc wybór tej formy kształcenia wiąże się najczęściej z koniecznością dowozu dziecka i wyrwania go ze środowiska rówieśniczego. Ponieważ oddziałów integracyjnych

jest niewiele, zazwyczaj chętnych jest więcej niż miejsc dla nich przeznaczonych. W niektórych placówkach niestety prowadzi to do tzw. castingów, czyli postępowania kwalifikacyjnego, podczas którego wybiera się uczniów. Dla niektórych dzieci i rodziców jest to bardzo stresująca procedura.

Większość dyrektorów i nauczycieli stara się podczas rekrutacji poznać wyzwania wynikające z niepełnosprawności przyszłych uczniów. Niestety takiej uwagi nie poświęca się dzieciom bez orzeczeń.

W praktyce może się okazać, że w oddziale integracyjnym uczy się 5 dzieci niepełnosprawnych, a kilkoro kolejnych również pilnie wymaga wsparcia, ze względu na nadpobudliwość, problemy emocjonalne czy trudności edukacyjne.

Oddziały specjalne funkcjonują najczęściej w przedszkolach i szkołach specjalnych, rzadko w placówkach ogólnodostępnych. Plusem takich oddziałów jest na pewno mała liczba dzieci oraz dobre przygotowanie kadry, dobre wyposażenie oraz duże zrozumienie dla problemów podopiecznych. Oddziały specjalne są dedykowane konkretnym niepełnosprawnościom.

Liczba uczniów w oddziałach specjalnych:

- dla dzieci niesłyszących i słabosłyszących – od 6 do 8,
- dla dzieci niewidomych i słabowidzących – od 6 do 8,
- dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową – od 8 do 12,
- dla uczniów z upośledzeniem w stopniu lekkim – od 10 do 16,
- dla uczniów z upośledzeniem umiarkowanym i znacznym – od 6 do 8,
- dla dzieci z autyzmem i z niepełnosprawnościami sprzężonymi – od 2 do 4.

W oddziałach specjalnych nie pracują nauczyciele wspomagający. Dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi w klasach I-IV zatrudnia się pomoc nauczyciela. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zatrudnienie pomocy nauczyciela w klasach V i VI.

O tym, czy dziecko może być przyjęte do konkretnej szkoły, decyduje jej statut oraz ogólna liczba kandydatów z określoną niepełnosprawnością. Są szkoły specjalne, które nie przyjmują np. dzieci w normie intelektualnej.

Minusem edukacji w szkole specjalnej jest wyrwanie dziecka ze środowiska społecznego i brak kontaktu ze zdrowymi rówieśnikami. Sieć szkół i przedszkoli specjalnych obejmuje niewiele placówek, co prawie zawsze wymaga dowożenia dziecka.

Podstawa prawna:

Liczebność oddziałów przedszkolnych: ust. 5 Załącznika nr 1 Ramowy Statut Przedszkola do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (dz. u. 2001 nr 61 poz. 624),

Liczebność klas szkolnych: ust. 5 załącznika nr 2 Ramowy Statut Publicznej Szkoły Podstawowej do wyżej wymienionego rozporządzenia

Wybór placówki niepublicznej często wydaje się rodzicom najlepszą, chociaż też kosztowną opcją. Niewątpliwą zaletą takich placówek są mniejsze grupy i większa elastyczność kadry. Poza tym placówki niepubliczne dostają całą subwencję oświatową (w formie dotacji), dysponują więc środkami na realizację zaleceń z orzeczenia, a zdarza się, że zwalniają rodziców z części opłat. Szkoły i przedszkola niepubliczne nie muszą prosić władz gminy o zgodę na zatrudnienie nauczyciela wspomagającego czy asystenta, mogą finansować terapie w ośrodkach zewnętrznych, jeżeli same nie zatrudniają odpowiednich specjalistów.

Niestety zdarzają się sytuacje, że pracownicy przedszkola czy szkoły nie zdają sobie sprawy z wyzwań, jakie niesie za sobą przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością, nie potrafią na nie przygotować zdrowych rówieśników i ich rodziców. Decydując się na edukację w placówce niepublicznej, warto nalegać na podpisanie aneksu do umowy, w którym zostaną dokładnie określone sposoby realizacji specjalnych potrzeb edukacyjnych, kwestie zatrudnienia nauczyciela wspomagającego, ilości godzin zajęć rewalidacyjnych i terapii.

Podstawa prawna:

art. 90 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Edukacja domowa. Nauczanie domowe pozwala stworzyć dziecku warunki idealnie dostosowane do jego indywidualnych potrzeb. Decydując się na takie rozwiązanie, rodzice powinni jednak pamiętać, że biorą na siebie całkowitą odpowiedzialność za edukację dziecka, któremu oprócz wiedzy powinni także zapewnić możliwość kontaktu z rówieśnikami.

Aby skorzystać z nauczania domowego, rodzic musi uzyskać zgodę dyrektora przedszkola/szkoły na realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego/nauki poza przedszkolem/szkołą. Do uzyskania zezwolenia konieczna będzie opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz zobowiązanie rodzica do zapewnienia dziecku warunków do realizacji podstawy programowej. Dziecko objęte nauczaniem domowym co roku zdaje egzamin klasyfikacyjny, obejmujący zakres podstawy programowej, przewidzianej dla danego etapu kształcenia i ustalony z rodzicami. Po zdaniu egzaminu uczeń otrzymuje świadectwo ukończenia poszczególnych klas.

Podstawa prawna:

art.16 ust. 8, 10, 11, 12, 13 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zm.)

I Kto odpowiada za zapewnienie wybranej przez rodzica formy kształcenia?

Na poziomie wychowania przedszkolnego (w formie ogólnodostępnej, integracyjnej, specjalnej) – gmina.

Na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum za edukację ogólnodostępną i integracyjną odpowiada gmina, za edukację specjalną powiat.

Na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej odpowiednią formę edukacji powinien zapewnić powiat.

Jeżeli rodzic wybierze dla swojego dziecka edukację w placówce ogólnodostępnej, szkoła publiczna, w obwodzie której dziecko mieszka, nie może odmówić jego przyjęcia.

Podstawa prawna:

art. 5 ust. 5a i art. 71 b ust. 5a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Nowe zasady rekrutacji do przedszkoli ogólnodostępnych

W styczniu 2014 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o systemie oświaty, która wprowadziła nowe zasady rekrutacji do przedszkoli publicznych. Według tych zasad, podstawowym warunkiem przyjęcia dziecka do placówki jest zamieszkanie na terenie gminy, która prowadzi daną placówkę. W pierwszym etapie rekrutacji, na mocy ustawy, do przedszkola powinny być przyjęte:

- dzieci z rodziny wielodzietnej,
- dzieci niepełnosprawne,
- dzieci, których co najmniej jeden rodzic jest niepełnosprawny,
- dzieci, które posiadają oboje rodziców niepełnosprawnych,
- dzieci, które posiadają niepełnosprawne rodzeństwo,
- dzieci wychowywane przez samotnego rodzica,
- dzieci objęte pieczęcią zastępczą.

Nowe zasady rekrutacji mogą pomóc rodzicom dzieci niepełnosprawnych w uzyskaniu miejsca w przedszkolach ogólnodostępnych blisko domu.

WAŻNE: Dziecko z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego nie będzie miało pierwszeństwa w rekrutacji do placówki w gminie, w której nie mieszka. Kryteria wymienione wyżej odnoszą się do dzieci zamieszkałych na terenie gminy, która prowadzi dane przedszkole.

Podstawa prawna:

Rozdział 2a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Realizacja specjalnych potrzeb edukacyjnych w placówce oświatowej

Każda placówka ma obowiązek realizować zalecenia z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Po dostarczeniu przez rodzica tego dokumentu, w ciągu 30 dni powinien zostać przygotowany Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny (IPET). Program przygotowuje zespół, w skład którego wchodzi wychowawca, nauczyciele i specjaliści zatrudnieni w szkole. Rodzic może uczestniczyć w pracach Zespołu.

Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny zawiera diagnozę mocnych i słabych stron dziecka, opis metod i form pracy z dzieckiem, zakres dostosowań wymogów edukacyjnych. W Programie są też wyszczególnione zajęcia rewalidacyjne, terapie, zajęcia dodatkowe oraz ich wymiar godzinowy.

Kopia Programu jest przekazywana rodzicom (na ich wniosek).

Podstawa prawna:

par. 5 ust. 11 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych.

Jeżeli w Programie nie uwzględniono wszystkich zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, rodzic może pisemnie zwrócić się do dyrektora szkoły o korektę Programu, a kiedy to nie odniesie skutku – złożyć skargę w kuratorium oświaty, które pełni nadzór pedagogiczny nad placówką. Wzór pisma do kuratorium można pobrać z naszej strony.

Podstawa prawna:

art. 33 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Dziecko z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, uczące się w klasie masowej lub integracyjnej, ma prawo do 2 godzin zajęć rewalidacyjnych w tygodniu.

Dla uczniów uczęszczających do klas specjalnych, wymiar zajęć – 10 godzin tygodniowo – ustalono w odniesieniu do oddziału.

Podstawa prawna:

ust. 1 pkt 2 Załącznika nr 1 Ramowy plan nauczania dla szkoły podstawowej, w tym szkoły specjalnej z wyjątkiem szkoły podstawowej specjalnej dla uczniów z upośledzeniem umiarkowanym w stopniu umiarkowanym lub znacznym do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Oprócz rewalidacji, szkoła ma obowiązek zapewnić zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zalecane w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. O wymiarze godzinowym pomocy psychologiczno-pedagogicznej decyduje dyrektor placówki.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka, jego możliwości psychofizycznych, wynikających m.in. z niepełnosprawności.

Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole/przedszkolu jest dobrowolne i nieodpłatne. Pomoc może być realizowana przez nauczycieli, wychowawców, specjalistów zatrudnionych w placówce.

Niektóre formy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- bieżące wsparcie udzielane dziecku podczas zajęć edukacyjnych,
- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze – dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej (liczba uczestników – do 8),
- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne – dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się (liczba uczestników - do 5),
- zajęcia logopedyczne – dla uczniów z zaburzeniami mowy, które powodują zaburzenia komunikacji językowej oraz utrudniają naukę (liczba uczestników - do 4),
- zajęcia socjoterapeutyczne – dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne (liczba uczestników - do 10),
- inne zajęcia o charakterze terapeutycznym.

Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze trwają 45 minut, a zajęcia specjalistyczne – 60 minut.

Bywa, że rodzice słyszą w szkole, że dziecku przysługują tylko 2 godziny zajęć tygodniowo. To nieprawda – szkoła ma obowiązek realizować wszystkie zalecane w orzeczeniu formy wsparcia, a prawo nie ustala górnej granicy ich wymiaru godzinowego.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r.

w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2013, nr 0, poz. 532)

Indywidualne wsparcie dziecka niepełnosprawnego w placówce oświatowej

W prawie oświatowym nie ma funkcji asystenta, „cienia”, chociaż wiele dzieci potrzebuje indywidualnego wsparcia osoby dorosłej w szkole czy przedszkolu. Uczniowie niepełnosprawnością ruchową niekiedy wymagają pomocy w przemieszczaniu się po szkole, w czynnościach samoobsługowych. Dzieci

z autyzmem i zaburzeniami pokrewnymi mogą potrzebować wsparcia przez cały czas. W klasach integracyjnych wsparcia dzieciom z orzeczeniami udziela nauczyciel wspomagający. W klasie ogólnodostępnej też można zatrudnić takiego nauczyciela. Umożliwia to art. 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. 2010 nr 228 poz. 1490), w którym czytamy „w przedszkolach i szkołach, o których mowa w art. 1 pkt 1, za zgodą organu prowadzącego można zatrudniać dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym”.

W klasach integracyjnych prawo przewiduje możliwość zatrudnienia pomocy nauczyciela na stanowisku niepedagogicznym. Należy jednak pamiętać, że jest to praca niskopłatna, do której nie trzeba mieć specjalistycznego wykształcenia, np. pedagogicznego.

Podstawa prawna:

par. 13 ust. 1 Załącznika nr 2 Ramowy statut publicznej szkoły podstawowej oraz par. 15 ust. 2 Załącznika nr 3 Ramowy statut publicznego gimnazjum do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. 2001 nr 61 poz. 624) z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2002 nr 10 poz. 96, Dz. U. 2003 nr 146 poz. 1416, Dz. U. 2004 nr 66 poz. 606, Dz. U. 2005 nr 10 poz. 75, Dz. U. 2007 nr 35 poz. 22)

Starania o zatrudnienie nauczyciela wspomagającego w klasie masowej, najlepiej rozpocząć rozmowy z dyrekcją placówki, bo takiego pedagoga zatrudnia się na wniosek dyrektora i za zgodą organu prowadzącego. W tym celu można też złożyć w sekretariacie szkoły pisemny wniosek (wzór do pobrania z naszej strony).

Ocenianie uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

Dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego mogą być zwolnione z nauki niektórych przedmiotów ze względu na swoją niepełnosprawność. Uczniów z wadą słuchu, z głęboką dysleksją afazją, z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, można zwolnić z nauki drugiego języka, a na podstawie opinii lekarza – z zajęć wychowania fizycznego, zajęć komputerowych, informatyki lub technologii informacyjnej.

Ustalając ocenę z zajęć wychowania fizycznego, techniki, plastyki, muzyki nauczyciel ma obowiązek brać pod uwagę wysiłek wkładany przez ucznia w wykonanie zadań. Oceny bieżące, śródroczne i roczne dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym są ocenami opisowymi. Uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, uczących się w klasach

integracyjnych ocenia nauczyciel prowadzący, ale ma on obowiązek zasięgnąć opinii nauczyciela wspomagającego.

Przy ustaleniu oceny z zachowania należy brać pod uwagę wpływ na postępowanie ucznia stwierdzonych u niego zaburzeń lub odchyień, opisanych w orzeczeniu. Oznacza to, że jeżeli w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego poradnia zdiagnozowała u dziecka niepełnosprawnego zaburzenia uwagi, problemy z koncentracją, wskazała, że dziecko ma dużą potrzebę ruchu, to nie ocena z zachowania nie powinna być obniżona z powodu np. częstego wstawania dziecka podczas zajęć, wiercenia się w ławce itp.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.)

I Dostosowanie warunków przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów do możliwości i potrzeb uczniów

Podczas egzaminów i sprawdzianu szóstoklasisty uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego mogą korzystać z dostosowanych do ich trudności arkuszy egzaminacyjnych, wydłużonego czasu pracy, wsparcia nauczyciela wspomagającego.

Aby uczeń z orzeczeniem mógł skorzystać z dostosowań, dyrektor szkoły musi uzyskać od rodziców oświadczenie, w którym rodzice deklarują chęć skorzystania lub rezygnację z dostosowań. Po otrzymaniu informacji od rodziców, dyrektor szkoły zgłasza do dyrektora Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej konieczność opracowania arkuszy egzaminacyjnych dla uczniów z orzeczeniem.

Wszystkie informacje na temat warunków dostosowań, arkusze egzaminacyjne z lat poprzednich znajdują się na stronach internetowych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej <http://cke.edu.pl/>

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.)

I Nauczanie indywidualne (NI)

Jeżeli stan zdrowia dziecka uniemożliwia mu uczęszczanie do placówki oświatowej, może ono skorzystać z nauczania indywidualnego (NI). Organizuje się na je podstawie orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego, wydawanego przez poradnię

psychologiczno-pedagogiczną. O wydanie takiego orzeczenia i przeniesienie dziecka na nauczanie indywidualne mogą wystąpić tylko rodzice! Szkoła nie może „wysłać” ucznia na NI.

Do wniosku o orzeczenie trzeba dołączyć zaświadczenie lekarskie, w którym lekarz stwierdza konieczność nauczania indywidualnego. Bez takiego dokumentu orzeczenie nie zostanie wydane.

Rozmawiając z lekarzem kierującym na NI, należy poprosić o dokładne pisemne wytyczne, jak ma być ono realizowane. Jeżeli stan zdrowia dziecka na to pozwala, lekarz może wyszczególnić kiedy i na jakich zasadach dziecko powinno być włączane do grupy rówieśniczej.

Nauczanie indywidualne może być realizowane na terenie szkoły lub w domu ucznia. Niestety niewielka ilość godzin NI sprawia, że rodzice muszą zaangażować się w edukację dziecka. Tygodniowy wymiar godzin zajęć indywidualnego nauczania realizowanych bezpośrednio z uczniem wynosi:

- dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej – od 6 do 8 godzin,
- dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej – od 8 do 10 godzin,
- dla uczniów gimnazjum – od 10 do 12 godzin,
- dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych – od 12 do 16 godzin.

Nauczanie indywidualne organizuje się biorąc pod uwagę stan zdrowia dziecka. Jeżeli nie uniemożliwia on całkowicie uczestnictwa w lekcjach, uczeń objęty nauczaniem indywidualnym powinien brać udział w niektórych zajęciach dydaktycznych z klasą.

WAŻNE: *Przejście dziecka na nauczanie indywidualne nie zawieszają realizacji zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Zajęcia rewalidacyjne, terapie, pomoc psychologiczno-pedagogiczna nie zaliczają się przedstawionych powyżej limitów godzin.*

Odraczanie obowiązku szkolnego

Jeśli dziecko nie wykazuje gotowości szkolnej, rodzice mogą wystąpić z wnioskiem o odroczenie o rok obowiązku szkolnego. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty decyzję o odroczeniu podejmuje dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Podstawa prawna:

art. 16 ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572, z późn. zmianami)

Dowóz dziecka niepełnosprawnego do placówki oświatowej

Od chwili objęcia dziecka obowiązkiem szkolnym ma ono prawo do bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola lub szkoły, która może zapewnić formę kształcenia wybraną przez rodziców (ogólnodostępną, integracyjną lub specjalną). Nie ma znaczenia, czy dziecko uczęszcza do placówki publicznej czy niepublicznej.

WAŻNE: *W ostatnich interpretacjach Ministerstwo Edukacji Narodowej doprecyzowało, że dowóz przysługuje do najbliższej szkoły/przedszkola, które prowadzi edukację w formie wybranej przez rodzica i jednocześnie zapewnia realizację specjalnych potrzeb edukacyjnych dziecka. Oznacza to, że rodzic może uzyskać dowóz np. do przedszkola ogólnodostępnego odległego od miejsca zamieszkania, jeżeli udowodni, że właśnie ta placówka (a nie inne położone bliżej domu) będzie realizować zalecenia z orzeczenia.*

Bezpłatny dowóz należy się:

- wszystkim dzieciom z niepełnosprawnościami, uczęszczającym do zerówek,
- uczniom szkół podstawowych i gimnazjów – bez względu na rodzaj niepełnosprawności,
- uczniom szkół ponadgimnazjalnych z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym do ukończenia 21. roku życia,
- dzieciom młodzieży uczęszczającym na zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze - do ukończenia 25. roku życia.

Prawo nakłada na jednostki samorządu terytorialnego bezwzględny obowiązek dowozu. Nie ma znaczenia, że np. gmina nie dysponuje odpowiednio przystosowanym samochodem.

Rodzice mają prawo, a nie obowiązek korzystania z dowozu organizowanego przez gminę. Mogą też dowozić dziecko samodzielnie. W takiej sytuacji gmina powinna zwrócić im koszty dowozu – na podstawie umowy, która reguluje też wysokość zwrotu poniesionych kosztów.

Decyzja o formie dowozu zależy tylko od rodziców. Jednostka samorządu terytorialnego nie może zmusić rodziców do samodzielnego dowozu dziecka, rodzice mogą też nie zgodzić się na podpisanie umowy, jeżeli np. nie odpowiada im sposób rozliczania kosztów. W takiej sytuacji obowiązek dowozu nadal spoczywa na gminie.

Podstawa prawna:

art. 17, ust. 3a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, nr 256, poz. 2572 z późn. Zm.)

Finansowanie edukacji dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

Zdarza się, że rodzice, wnosząc o właściwą realizację zaleceń z orzeczenia, słyszą, że placówka nie ma możliwości finansowych, żeby zatrudnić nauczyciela wspomagającego czy zorganizować terapię integracji sensorycznej.

To nie do końca prawda. Owszem, szkoła czy przedszkole mogą nie dysponować w tym momencie odpowiednimi środkami finansowymi, ale w takiej sytuacji powinna się o nie zwrócić do organu prowadzącego – gminy lub powiatu.

Po dostarczeniu orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i zgłoszeniu go do Systemu Informacji Oświatowej, jednostka samorządu terytorialnego otrzymuje z budżetu państwa dodatkowe kwoty subwencji oświatowej.

Wysokość dodatkowych środków jest zależna od rodzaju niepełnosprawności dziecka. Kwotę oblicza się mnożąc tzw. wagi subwencyjne przez kwotę bazową, którą gminy dostają na każdego ucznia oraz współczynnik korygujący. W 2014 r. kwota bazowa (naliczana na każdego ucznia) wynosi 5.241,89 zł.

Wagi subwencyjne dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego:

- P2 = 1,4 – uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim,
- P3 = 2,9 – uczniowie niewidomi i słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową,
- P4 = 3,6 – uczniowie niesłyszący i słabosłyszący, upośledzeni umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- P5 = 9,5 – uczniowie upośledzeni umysłowo w stopniu głębokim (realizujący obowiązek szkolny lub obowiązek nauki przez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych), uczniowie z autyzmem i Zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Wagi subwencyjne dla dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (bez względu na wiek):

- P32 = 4,0 – dzieci niesłyszące, słabosłyszące, niewidome, z niepełnosprawnością ruchową, z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim,
- P40 = 9,5 – wychowankowie ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, dzieci z autyzmem i Zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- P42=0,84 – dzieci objęte wczesnym wspomaganie rozwoju.

Rozporządzenie ustala jeszcze dodatkowe wagi, np. dla uczniów niepełnosprawnych, uczących się w klasach integracyjnych (P6=0,80), dla wszystkich uczniów szkół zlokalizowanych na terenach wiejskich i miastach do 5 tys. mieszkańców.

Bazując na powyższych danych, można orientacyjnie sprawdzić, ile dodatkowych środków dostaje organ prowadzący ze względu na orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego konkretnego dziecka. W tym celu należy przemnożyć wagę subwencyjną przez kwotę bazową. Dla przedszkolaka słabosłyszącego będzie to

20967,56 zł, dla ucznia z niepełnosprawnością ruchową 15201,48 zł, dla dziecka z autyzmem 49797,96 zł.

Znając orientacyjną wysokość dodatkowych środków, rodzic może wnioskować do jednostki samorządu terytorialnego o wyjaśnienia, na co została wydatkowana zwiększona kwota subwencji, skoro szkoła/ przedszkole nie ma pieniędzy na realizację zaleceń z orzeczenia. Znajomość kwot, jakie trafiają do gminy ze względu na niepełnosprawność dziecka, może pomóc w negocjacjach z jednostką samorządu terytorialnego w sprawie przekazania do szkoły/przedszkola dodatkowych środków na zaspokojenie jego potrzeb.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 grudnia 2013r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w 2014 r. (Dz.U. 2013 poz. 1687)

WAŻNE: Jednostka samorządu terytorialnego nie ma obowiązku przekazania dodatkowych środków z subwencji oświatowej do placówki, w której uczy się dziecko. Może je przeznaczyć na dowolne cele, zazwyczaj gminy pokrywają z tych środków wydatki oświatowe.

Podstawa prawna:

art. 3 ust. 1 oraz art. 4, 5 i 7 Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. 2003, nr 203, poz. 1966)

Prawo pracy

Satysfakcjonujące łączenie życia rodzinnego i pracy zawodowej jest wyzwaniem dla każdego rodzica. Sytuacja dodatkowo komplikuje się, gdy dziecko jest niepełnosprawne i z tego powodu wymaga częstej hospitalizacji, wizyt lekarskich, rehabilitacji. Z jednej strony rodzic pragnie roztoczyć nad dzieckiem jak najszerszą opiekę, z drugiej musi mu zapewnić warunki do godnego życia, a te w przypadku dziecka z niepełnosprawnością wymagają większych nakładów finansowych. Ponadto w obecnej sytuacji gospodarczej rezygnacja z pracy zawodowej jest nierzadko bardzo ryzykowna. Gospodarka wolnorynkowa daje nam również możliwość realizowania własnych pomysłów na biznes i zakładania swojej działalności gospodarczej.

Rodzic dziecka niepełnosprawnego ma takie same prawa pracownicze jak inne zatrudnione osoby. Jedynym dodatkowym przywilejem, z jakiego może skorzystać, jest wydłużenie urlopu wychowawczego.

Ustalając z pracodawcą warunki pracy, warto pamiętać, że jego zobowiązania wobec rodzica dziecka z niepełnosprawnością są takie same jak wobec innych pracowników wychowujących dzieci. W negocjacjach można liczyć, ale nie można wymagać dostosowania czasu i form pracy do sytuacji rodzinnej.

Sytuacja kobiet w ciąży na rynku pracy

Kobieta będąca w ciąży objęta jest szczególną ochroną pracowniczą, ale dopiero od momentu poinformowania pracodawcy o ciąży. Prawidłowe poinformowanie ma formę przedłożenia zaświadczenia o ciąży, które powinno być wystawione według wzoru Mz/L-1.

Podstawa prawna:

art. 185 ust. 1 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

Pracodawca nie może wypowiedzieć ani rozwiązać umowy o pracę z pracownicą będącą w ciąży oraz przebywającą na urlopie macierzyńskim. Należy jednak pamiętać, że od tej reguły istnieją wyjątki:

- rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia z winy pracownicy (tzw. dyscyplinarka), gdy reprezentująca pracownicę zakładowa organizacja związkowa wyraziła zgodę na rozwiązanie umowy,
- rozwiązanie umowy z pracownicą zatrudnioną na okres próbny krótszy niż 1 miesiąc i podczas trwania tego okresu,
- rozwiązanie umowy w przypadku ogłoszenia upadłości bądź likwidacji pracodawcy.

Podstawa prawna:

art. 177 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

Zajście w ciążę w okresie wypowiedzenia umowy o pracę unieważnia je. Pracownica nie może zostać zwolniona, jeśli na dzień rozwiązania umowy jest już w ciąży – pod warunkiem, że przedstawi zaświadczenie lekarskie, potwierdzające swój stan.

Zgodnie z Kodeksem pracy osobie chorej, której choroba przypada w okresie ciąży, przysługuje tzw. wynagrodzenie chorobowe. Jest ono wypłacane przez pracodawcę przez okres 33 dni w danym roku kalendarzowym. Wysokość wynagrodzenia z powodu choroby w okresie ciąży wynosi 100%.

Jeżeli choroba w czasie ciąży wymaga dłuższego leczenia (dłużej niż 33 dni), kobiecie przysługuje zasiłek chorobowy, wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z ubezpieczenia chorobowego, jednak nie dłużej niż przez 270 dni. Wysokość zasiłku chorobowego wynosi 100% wynagrodzenia.

Jeżeli po wykorzystaniu zasiłku chorobowego kobieta nadal nie jest zdolna do pracy, przysługuje jej jeszcze świadczenie rehabilitacyjne, jednak nie dłużej niż przez 12 miesięcy. Jest on płatny w wysokości 100% podstawy wymiaru zasiłku chorobowego.

I Ochrona warunków pracy dla kobiety w ciąży

Ciężarna pracownica podlega szczególnej ochronie, tzn.:

- nie może pracować w warunkach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia, których wykaz znajduje się w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia

10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych kobietom, przy czym warto zauważyć, że przy monitorze może pracować najwyżej 4 godziny,

- pracodawca nie może jej delegować poza miejsce pracy, chyba że sama wyrazi na to zgodę,
- bezwzględnie nie może pracować w godzinach nadliczbowych,
- bezwzględnie nie może pracować z porze nocnej,
- pracodawca nie może bez jej zgody nakazać jej pracy w systemie przerywanym,
- ma prawo do zwolnienia z pracy w celu odbycia wizyt lekarskich i badań.

Podstawa prawna:

art. 178 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

Urlopy dla rodziców

I Urlop macierzyński

Długość urlopu zależy od liczby dzieci urodzonych w czasie jednego porodu. Podczas przebywania na urlopie macierzyńskim kobieta pobiera 100% wynagrodzenia.

Liczba dzieci urodzonych przy jednym porodzie	Wymiar urlopu macierzyńskiego
1 dziecko	20 tygodni
2 dzieci	31 tygodni
3 dzieci	33 tygodnie
4 dzieci	35 tygodni
5 i więcej	37 tygodni

Kobieta, która urodziła dziecko jest zobowiązana wykorzystać minimum 14 tygodni urlopu, zaś z reszty może zrezygnować na rzecz ojca dziecka. Ojciec przechodzi wtedy na tzw. „urlop tacierzyński”, WAŻNE: Składając wniosek o „urlop tacierzyński” należy prosić o udzielenie urlopu macierzyńskiego, gdyż ustawa nie wprowadza nowego określenia na urlopy dla ojców.

W sytuacji urodzenia dziecka wymagającego zwiększonej opieki szpitalnej, kobieta może skorzystać bezpośrednio po porodzie z 8 tygodni urlopu macierzyńskiego, natomiast resztę pozostawić na okres późniejszy, kiedy wyjdzie z dzieckiem ze szpitala.

Podstawa prawna:

art. 180 i 181 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

I Dodatkowy urlop macierzyński

Nie później niż na 14 dni przed zakończeniem podstawowego urlopu macierzyńskiego kobieta może wnioskować do pracodawcy o przyznanie dodatkowego urlopu macierzyńskiego w wymiarze:

- 6 tygodni przy urodzeniu jednego dziecka podczas porodu,
- 8 tygodni przy urodzeniu więcej niż jednego dziecka podczas porodu,

Podstawa prawna:

art. 1821 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

Po urodzeniu jednego dziecka kobieta może więc skorzystać z 26 tygodni urlopu macierzyńskiego.

I Urlop rodzicielski

Jeśli matka wykorzystała dodatkowy urlop macierzyński, może wnioskować do pracodawcy o urlop rodzicielski. Maksymalny czas trwania tego urlopu to 26 tygodni i nie zależy od liczby urodzonych dzieci. Można go wykorzystać jednorazowo lub podzielić (maksymalnie na 3 części). Na urlopie tym mogą przebywać obydwój rodzice jednocześnie, jednak nie dłużej niż 13 tygodni.

Okres należnego urlopu, a tym samym zasiłku z tytułu macierzyństwa obowiązujący od 17 czerwca 2013 r.

Z tytułu urodzenia przy jednym porodzie	„Podstawowy” urlop macierzyński	Dodatkowy urlop macierzyński	Urlop rodzicielski	Razem (maksymalnie)
jednego dziecka	20 tygodni	do 6 tygodni	do 26 tygodni	52 tygodnie
dwojga dzieci	31 tygodni	do 8 tygodni	do 26 tygodni	65 tygodni
trojga dzieci	33 tygodni	do 8 tygodni	do 26 tygodni	67 tygodni
czworga dzieci	35 tygodni	do 8 tygodni	do 26 tygodni	69 tygodni
pięciorga i więcej dzieci	37 tygodni	do 8 tygodni	do 26 tygodni	71 tygodni

Podstawa prawna:

art. 1821a Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

I Zasiłek macierzyński

W czasie przebywania na urlopie macierzyńskim, dodatkowym urlopie macierzyńskim, urlopie rodzicielskim pracownikowi przysługuje zasiłek macierzyński.

Rodzaj przyznanego urlopu przy porodzie jednego dziecka	Wysokość zasiłku przy złożeniu odrębnych wniosków na każdy urlop	Wysokość zasiłku przy złożeniu jednego wspólnego wniosku w terminie 14 dni od dnia porodu na oba urlopy w pełnym wymiarze (dodatkowy urlop macierzyński i urlop rodzicielski)
Urlop macierzyński	100% podstawy wymiaru zasiłku – przez 20 tygodni	80 % podstawy wymiaru zasiłku
Dodatkowy urlop macierzyński	100% podstawy wymiaru zasiłku – przez 6 tygodni	
Urlop rodzicielski	60% podstawy wymiaru zasiłku – przez 26 tygodni	

Podstawę wymiaru zasiłku oblicza się, biorąc pod uwagę średnie miesięczne wynagrodzenie pracownika z ostatnich 12 miesięcy kalendarzowych, które poprzedzają moment pojawienia się niezdolności do pracy. W sytuacji, gdy pracownik nie przepracował 12 miesięcy, bierze się pod uwagę średnie miesięczne wynagrodzenie pracownika z pełnych miesięcy kalendarzowych przepracowanych przed momentem pojawienia się niezdolności do pracy.

Przy ustaleniu podstawy wymiaru bierze się pod uwagę przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie chorobowe, po odliczeniu potrąconych przez pracodawcę składek na ubezpieczenia społeczne. Podsumowując, jeżeli kobieta najpierw złoży wniosek o urlop macierzyński, a potem o dodatkowy urlop macierzyński, to przez cały ten okres będzie otrzymywała 100% zasiłku, czyli średnią pensję z ostatnich 12 miesięcy. Potem przez kolejne 26 tygodni może przebywać na urlopie rodzicielskich, pobierając 60% pensji. Jeżeli kobieta zaraz po porodzie zadeklaruje, że przez najbliższe 52 tygodnie kolejno wykorzysta urlopy macierzyńskie i rodzicielski, to przez ten czas będzie co miesiąc otrzymywać 80% średniej pensji.

Prawo do zasiłku macierzyńskiego przysługuje również pracownicy zatrudnionej na podstawie umowy o pracę na czas określony, której umowa została przedłużona do momentu porodu.

Podstawa prawna:

art. 186 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

Szczegółowe informacje dotyczące zasad przyznawania zasiłku macierzyńskiego znajdują się na stronie <http://www.zus.pl> w zakładce 'Świadczenia'.

I Urlop ojcowski

Ojcu dziecka również przysługuje prawo do urlopu. Jest to tzw. urlop ojcowski, trwający maksymalnie 2 tygodnie, który może być wykorzystany najpóźniej do ukończenia przez dziecko 1 roku życia. Ojciec może się na niego zdecydować, nawet jeśli matka dziecka w tym czasie przebywa na urlopie macierzyńskim, dodatkowym urlopie macierzyńskim, urlopie rodzicielskim lub wychowawczym. Pracownikowi przysługuje za niego zasiłek macierzyński w wysokości 100% podstawy wymiaru.

Podstawa prawna:

art. 1823 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974, nr 24, poz. 141)

I Urlop wychowawczy

Po urlopie rodzicielskim pracownik może wnioskować o urlop wychowawczy w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem. Urlop ten przysługuje, jeśli pracownik ma co najmniej 6-miesięczny staż pracy i może trwać maksymalnie 36 miesięcy, jednak nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 5 roku życia.

Jeżeli rodzina ma niskie dochody i pobiera zasiłek rodzinny, rodzic przebywający na urlopie wychowawczym może pobierać dodatek do tego zasiłku w wysokości 400 zł.

I Wydłużenie urlopu wychowawczego

W przypadku, gdy dziecko posiada orzeczenie o niepełnosprawności, pracownik ma prawo do dodatkowego urlopu wychowawczego w wymiarze kolejnych 36 miesięcy, które mogą być wykorzystane w okresie nie dłuższym, niż do momentu ukończenia przez dziecko 18 roku życia.

I Dostosowanie wymiaru urlopu wychowawczego do potrzeb rodzica

Należy pamiętać, że rodzic może jednocześnie przebywać na urlopie wychowawczym i pracować – na część etatu. Jest to korzystne rozwiązanie dla opiekunów dzieci niepełnosprawnych, bo umożliwia godzenie pracy zawodowej z koniecznością aktywnego uczestnictwa w rehabilitacji czy terapii członka rodziny.

Na urlopie wychowawczym mogą przebywać oboje rodzice jednocześnie przez okres maksymalnie 4 miesięcy. Urlop ten może być wykorzystany nie więcej niż w 5 częściach.

Podstawa prawna:

art. 186 Kodeksu pracy (Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141)

I Uprawnienia związane z powrotem do pracy

Rodzice wracający do pracy mogą również skorzystać uprawnień, mających na celu pogodzenie funkcji rodzica z obowiązkami pracownika. Są to:

- Obniżenie wymiaru czasu pracy – rodzic może obniżyć wymiar czasu pracy, jednak maksymalnie do połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Tylko jeden rodzic może skorzystać z tego uprawnienia.
- Przerwa na karmienie dziecka – matce powracającej do pracy przysługuje przerwa na karmienie dziecka. Przy 8 godzinnym czasie pracy ma ona prawo do dwóch półgodzinnych przerw, trwających 30 minut. Przerwy te mogą być łączone.
- Opieka nad dzieckiem zdrowym – rodzic ma prawo do skorzystania z 2 dni wolnych w ciągu roku kalendarzowego z tytułu opieki nad dzieckiem zdrowym w wieku do lat 14.
- Opieka nad dzieckiem chorym – rodzic może skorzystać zwolnienia z tytułu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem chorym, jeśli przedłoży pracodawcy zaświadczenie lekarskie ZUS ZLA. W tym czasie przysługuje mu zasiłek opiekuńczy:

Nad dzieckiem chorym do lat 14 i dzieckiem zdrowym do lat 8 w szczególnych przypadkach (np. zamknięcie żłobka, przedszkola, szkoły)	Maksymalnie 60 dni
Nad dzieckiem w wieku powyżej 14 r. ż. Lub innymi chorymi członkami rodziny	Maksymalnie 14 dni

- Ochrona warunków pracy dla rodzica – rodzic powracający do pracy po okresie urlopu z tytułu opieki nad dzieckiem ma również prawo do:
 - odmowy wyjazdu na delegację, jeśli opiekuje się dzieckiem, które nie ukończyło 4 roku życia,
 - nie wyrażenia zgody na pracę w nadgodzinach, jeśli opiekuje się dzieckiem, które nie ukończyło 4 roku życia,
 - odmowy pracy w godzinach nocnych, jeśli opiekuje się dzieckiem, które nie ukończyło 4 roku życia,
 - nie wyrażenia zgody na pracę w systemie przerywanego czasu pracy, jeśli opiekuje się dzieckiem, które nie ukończyło 4 roku życia.

Rodzic posiadający dziecko z niepełnosprawnością może zawsze próbować negocjować z pracodawcą warunki pracy, np. dotyczące przejścia na inną formę zatrudnienia. Na rynku pracy rodzice dzieci z niepełnosprawnościami nie mają jednak specjalnych uprawnień, dlatego ostateczna decyzja będzie należeć do pracodawcy.

I Inne formy pracy/zatrudnienia

Pojawienie się w rodzinie dziecka z niepełnosprawnością powoduje zmianę życiowych planów i priorytetów, czasami wymusza konieczność zmiany planów zawodowych. Rodzic może negocjować z dotychczasowym pracodawcą zmianę zasad zatrudnienia, przechodząc np. na część etatu. Warto sprawdzić, czy na dotychczasowym stanowisku będzie możliwe wprowadzenie telepracy lub elastycznego czasu pracy. Takie rozwiązania pozwalają na wykonywanie części zadań służbowych z domu, w godzinach dogodnych dla pracownika.

Część rodziców, aby zyskać większą kontrolę nad czasem pracy i zakresem obowiązków decyduje się na korzystanie z umów o dzieło, zlecenie.

Innym rozwiązaniem może być całkowita zmiana sytuacji zawodowej i założenie własnej firmy.

Uprawnienia wynikające z orzeczenia o niepełnosprawności dziecka w systemie pomocy społecznej

Świadczenia pieniężne

I Świadczenia niezależne od dochodów

Świadczenia pieniężne, niezależne od dochodów to:

- **Zasiłek pielęgnacyjny** w kwocie 153 zł, przyznawany każdemu dziecku z niepełnosprawnością, bez względu na dochody rodziców, niezależny od sytuacji zawodowej rodziców.
- **Świadczenie pielęgnacyjne i rządowy dodatek do świadczenia**, przyznawany rodzicom rezygnującym z pracy, w celu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem. Aby uzyskać świadczenie i dodatek, w orzeczeniu o niepełnosprawności w części wskazania **punkty 7 i 8 muszą być zaznaczone TAK**. Obecnie (maj 2014) świadczenie pielęgnacyjne wynosi 800 zł, a rządowy dodatek do niego 200 zł (w sumie rodzic otrzymuje 1000 zł, ale składki na ubezpieczenie emerytalne są odprowadzane tylko od 800 zł). Kwota świadczenia będzie stopniowo rosła: w 2015 r. do 1200 zł, a docelowo w 2016 r. do 1300 zł. Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli rodzic ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego.
- W systemie świadczeń pomocy społecznej funkcjonuje również **specjalny zasiłek opiekuńczy** przyznawany osobom, które nie mają uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego. Specjalny zasiłek opiekuńczy jest jednak zależny od dochodu i przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny dziecka wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 623 zł netto (nie można jednocześnie korzystać ze świadczenia pielęgnacyjnego i specjalnego zasiłku opiekuńczego).

WAŻNE: wypłacanie świadczeń kończy się wraz z upływem terminu ważności orzeczenia o niepełnosprawności. Jeżeli kolejne orzeczenie przedłuży uprawnienia do korzystania ze świadczeń, zostaną one wyliczone od dnia złożenia wniosku o nowe orzeczenie. Oznacza to, że razem z pierwszą wypłatą świadczeń na podstawie nowego orzeczenia rodzic otrzymuje wyrównanie za okres, kiedy stare orzeczenie już nie obowiązywało, a nowe jeszcze nie zostało wydane.

Podstawa prawna:

Art. 16 i art. 24 ust. 2 Ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2003 nr 228, poz. 2255, z późn. zm.)

I Świadczenia pieniężne, zależne od dochodów

Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych przysługują rodzinom wychowującym dziecko niepełnosprawne, których dochód na 1 osobę miesięcznie jest niższy lub równy 623 zł (od listopada 2014 r. limit wzrośnie do 674 zł).

świadczenia	komu przysługuje, kwota
Zasiłek rodzinny	77 zł miesięcznie na dziecko w wieku do 5 lat, 106 zł miesięcznie na dziecko w wieku od 6 do 18 lat, 115 zł miesięcznie na dziecko w wieku od 19 do 24 lat
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	1000 zł wypłacane jednorazowo
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	400 zł miesięcznie W przypadku opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności dodatek ten przysługuje przez 72 miesiące
Zasiłek pielęgnacyjny	153 zł miesięcznie na niepełnosprawne dziecko, osobę niepełnosprawną w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności; osobę niepełnosprawną w wieku powyżej 16. roku życia legitymującą się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	170 zł miesięcznie na dziecko, jednak nie więcej niż 340 zł na wszystkie dzieci W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci.
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	80 zł miesięcznie przysługuje na trzecie i na następne dzieci, uprawnione do zasiłku rodzinnego
Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	60 zł miesięcznie na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia, 80 zł miesięcznie na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	100 zł przysługuje jednorazowo w danym okresie zasiłkowym

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania

90 zł miesięcznie z tytułu zamieszkania dziecka niepełnosprawnego w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, 50 zł miesięcznie z tytułu dojazdu z miejsca zamieszkania do szkoły

Wszystkie informacje dotyczące kryteriów przyznawania świadczeń można uzyskać na stronie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej: <http://www.mpips.gov.pl>

I Wsparcie finansowe z pomocy społecznej

Rodzice dzieci z niepełnosprawnościami, będący w trudnej sytuacji życiowej, mogą zwrócić się o pomoc finansową do ośrodka pomocy społecznej.

Aby ośrodek mógł przyznać pomoc finansową (oraz niektóre formy pomocy niepieniężnej), pracownik socjalny musi przeprowadzić wywiad z wnioskodawcą. Wywiad środowiskowy polega na odwiedzinach wnioskodawcy w miejscu zamieszkania i zebraniu informacji dotyczących sytuacji rodzinnej, majątkowej, dochodów. Obecne kryterium dochodowe wynosi maksymalnie 465 zł na osobę w rodzinie lub 542 zł na osobę samotnie gospodarującą.

Osobom z niepełnosprawnościami oraz rodzinom tych osób, pozostającym w trudnej sytuacji życiowej, przysługują również:

- **Zasiłek stały** – niezależnie od tego, czy osoba z niepełnosprawnością gospodaruje samodzielnie czy pozostaje w rodzinie, prawo do zasiłku uzależnione jest od dochodu. Minimalna kwota zasiłku stałego wynosi 30 zł miesięcznie, maksymalna 529 zł.
- **Zasiłek okresowy** – kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie. Czas, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy. Przyznanie zasiłku uzależnione jest od dochodu.
- **Zasiłek celowy** – wypłacany jest w celu zaspokojenia niezbędnej (konkretnej) potrzeby. Zasiłek może być przeznaczony na pokrycie kosztów zakupu żywności, leków, leczenia, kupno opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobne remonty i koszty pogrzebu. Zasiłek może być również przyznany osobie lub rodzinie, która poniosła straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej. W tych przypadkach pomoc może być przyznana niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Wszystkie świadczenia finansowe oraz niektóre formy pomocy niepieniężnej przyznawane są na drodze decyzji administracyjnej. Oznacza to m.in., że wnioskodawcy przysługuje prawo do odwołania od nich. Odwołanie kieruje się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, za pośrednictwem ośrodka, który wydał decyzję.

Pomoc niematerialna ośrodka pomocy społecznej

Praca socjalna – może być prowadzona na podstawie kontraktu socjalnego, jest dostępna bez względu na dochód. Jej celem jest rozwinięcie/wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej podopiecznych, poprawa funkcjonowania w ich środowisku.

Poradnictwo specjalistyczne – obejmuje udzielanie bezpłatnych porad prawnych z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, systemu emerytalnego, pomoc społecznej, praw lokatorskich oraz poradnictwo i pomoc psychologiczną.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze (SUO)

SUO przysługują osobom wymagającym pomocy, która wynika z rodzaju ich schorzenia lub niepełnosprawności, oraz osobom zaburzeniami psychicznymi. Dokładne zasady przyznawania usług, ich rodzaj, spis osób do nich uprawnionych oraz regulacje w kwestii opłat zawiera Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (*Dz.U. nr 189, poz. 1598 z poz. zmianami*).

SUO realizowane są przez ośrodki pomocy społecznej jako zadania zlecone. Oznacza to, że ich koszty pokrywają nie gminy, ale budżet państwa, więc ośrodek nie może odmówić ich przyznania z powodu braku środków.

Według ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (art. 3), osoba z zaburzeniami psychicznymi to:

- osoba chora psychicznie (wykazująca zaburzenia psychiatryczne),
- upośledzona umysłowo,
- wykazująca inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

Podstawą do ubiegania się o tę formę pomocy jest skierowanie - zaświadczenie lekarskie.

Rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych:

- uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym zwłaszcza:
 - kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie, także w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych, w szczególności takich jak:
 - samoobsługa, zwłaszcza wykonywanie czynności gospodarczych i porządkowych, w tym umiejętność utrzymania i prowadzenia domu,

- dbałość o higienę i wygląd,
- utrzymywanie kontaktów z domownikami, rówieśnikami, w miejscu nauki i pracy oraz ze społecznością lokalną,
- wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego,
- korzystanie z usług różnych instytucji,
- interwencje i pomoc w życiu w rodzinie, w tym:
 - pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych – poradnictwo specjalistyczne, interwencje kryzysowe, wsparcie psychologiczne, rozmowy terapeutyczne,
 - ułatwienie dostępu do edukacji i kultury,
 - doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest osoba uzyskująca pomoc w formie specjalistycznych usług,
 - kształtowanie pozytywnych relacji osoby wspieranej z osobami bliskimi,
 - współpraca z rodziną – kształtowanie odpowiednich postaw wobec osoby chorującej, niepełnosprawnej,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym:
 - w uzyskaniu świadczeń socjalnych, emerytalno-rentowych,
 - w wypełnieniu dokumentów urzędowych,
- wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym zwłaszcza:
 - wsparcie w szukaniu informacji o pracy, pomoc w znalezieniu zatrudnienia lub alternatywnego zajęcia, w szczególności uczestnictwa w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej, zakładach aktywności zawodowej, środowiskowych domach samopomocy, centrach i klubach integracji społecznej, klubach pracy,
 - pomoc w kompletowaniu dokumentów potrzebnych do zatrudnienia,
 - wsparcie w przygotowaniu się do rozmowy z pracodawcą, wspieranie i asystowanie w kontaktach z pracodawcą,
 - pomoc w rozwiązywaniu problemów psychicznych wynikających z pracy lub jej braku,
- pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi, w tym:
 - nauka planowania budżetu, asystowanie przy ponoszeniu wydatków,
 - pomoc w uzyskaniu ulg w opłatach,
 - zwiększanie umiejętności gospodarowania własnym budżetem oraz usamodzielnianie finansowe,
- pielęgnacja – jako wspieranie procesu leczenia, w tym:
 - pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych,
 - uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt lekarskich, badań diagnostycznych,
 - pomoc w wykupywaniu lub zamawianiu leków w aptece,
 - pilnowanie przyjmowania leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
 - w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny,
 - pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
 - pomoc w dotarciu do placówek rehabilitacyjnych,
- rehabilitacja fizyczna i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu w zakresie

nieobjętym przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (*Dz. U. Nr 210, poz. 2135, z późn. zm.3*):

- zgodnie z zaleceniami lekarskimi lub specjalisty z zakresu rehabilitacji ruchowej lub fizjoterapii,
- współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno-terapeutycznego zmierzającego do wielostronnej aktywizacji osoby korzystającej ze specjalistycznych usług,
- pomoc mieszkaniowa, w tym:
 - wsparcie w uzyskaniu mieszkania, negocjowaniu i wnoszeniu opłat,
 - pomoc w organizacji drobnych remontów, adaptacji, napraw, likwidacji barier architektonicznych,
 - kształtowanie właściwych relacji osoby uzyskującej pomoc z sąsiadami i gospodarzem domu,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych, w wyjątkowych przypadkach, jeżeli nie mają możliwości uzyskania dostępu do zajęć, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (*Dz. U. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.*).

I Jak uzyskać specjalistyczne usługi opiekuńcze?

Usługi są przyznawane na podstawie skierowania (zaświadczenie lekarskiego).

W przypadku starania się o usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, konieczne będzie skierowanie od lekarza psychiatry (ewentualnie neurologa). W skierowaniu lekarz powinien określić jakiego rodzaju usług i w jakim wymiarze godzinowym potrzebuje dziecko.

Skierowanie i podanie o przyznanie usług składa się w ośrodku pomocy społecznej, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. Dokumenty składamy w 2 egzemplarzach, z potwierdzeniem przyjęcia na swojej kopii.

Aby ustalić wysokość opłat za specjalistyczne usługi opiekuńcze, ośrodek pomocy społecznej musi przeprowadzić wywiad środowiskowy. Ma na celu ustalenie sytuacji rodzinnej, materialnej osoby ubiegającej się o pomoc, a w przypadku SUO także rozpoznanie warunków, w jakich będą wykonywane usługi.

WAŻNE: *dochody rodziny nie mają żadnego wpływu na możliwość skorzystania z SUO, ich rozpoznanie służy jedynie ustaleniu odpłatności za usługi. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są przyznawane na podstawie skierowania/zaświadczenia lekarza, bez względu na sytuację materialną rodziny.*

W ciągu 30 dni od złożenia wniosku ośrodek pomocy społecznej powinien wydać decyzję administracyjną w sprawie przyznania/nieprzyznania usług oraz wysokości opłaty. Odpowiedź ośrodka musi mieć formę decyzji administracyjnej, nie może być zwykłym pismem, w którym ośrodek informuje, że np. nie może zorganizować usług z powodu braku środków czy specjalistów.

Podstawa prawna:

art. 106 ust.1 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.).

Jeżeli ośrodek nie wyda decyzji w ciągu 30 dni od wpłynięcia wniosku, rodzic może złożyć zażalenie na postępowanie Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) do Samorządowego Kolegium Odwoławczego.

Jeżeli brak decyzji o przyznaniu/nieprzyznaniu usług wynika z przyczyn niezależnych od OPS (np. trudności z uzyskaniem środków na realizację zadania bądź znalezieniem kompetentnego wykonawcy usług), Ośrodek powinien pisemnie poinformować rodzica o przyczynie zwłoki oraz wyznaczyć nowy termin załatwienia sprawy.

Decyzja o przyznaniu specjalistycznych usług opiekuńczych powinna zawierać następujące informacje:

- zakres usług (opis form wsparcia, terapii),
- wymiar godzinowy usług,
- miejsce świadczenia usług,
- szczegóły dotyczące odpłatności.

I Odpłatność

Zasady odpłatności za usługi ustala każdy OPS samodzielnie. Stawkę za godzinę specjalistycznych usług (z wyjątkiem usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi) reguluje uchwała rady gminy. Stawkę za godzinę usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala Ośrodek Pomocy Społecznej, biorąc pod uwagę koszt ich realizacji.

Przy ustalaniu odpłatności ośrodek kieruje się tabelą zamieszczoną w **Rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. nr 189, poz. 1598 z późn. zm.)**

Dochód osoby samotnie gospodarującej lub przypadający na osobę w rodzinie:	Wskaźniki odpłatności w procentach ustalone od ceny specjalistycznej usługi za 1 godzinę dla:	
	Osoby samotnie gospodarującej	Osoby w rodzinie
Do 542 zł =100%	Nieodpłatnie	Nieodpłatnie
powyżej 100 % do 132,5 %	1,5 %	3,5 %
powyżej 132,5 % do 165 %	3 %	7%
powyżej 165 % do 187,5 %	5 %	11 %
powyżej 187,5 % do 220 %	7 %	15 %

powyżej 220 % do 237,5 %	11 %	20 %
powyżej 237,5 % do 255 %	15 %	25 %
powyżej 255 % do 265 %	22,5 %	32,5 %
powyżej 265 % do 275 %	30 %	40 %
powyżej 275 % do 282,5 %	45 %	55 %
powyżej 282,5 % do 290 %	60 %	70 %
powyżej 290 % do 310 %	75 %	85 %
powyżej 310% do 330 %	90 %	100 %
Powyżej 330 %	100 %	100 %

Minimalny poziom dochodu, od którego obliczana jest wysokość odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze to obecnie 542 zł (odpowiada aktualnie obowiązującemu kryterium dochodowemu osoby samotnie gospodarującej).

Podstawa prawna:

Par.4. ust. 2 . Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. nr 189, poz. 1598 z późn. zm.)

Rodzic może ubiegać się o częściowe lub całkowite zwolnienie z odpłatności za usługi. Jest to możliwe gdy:

- dziecko musi korzystać z więcej niż jednego rodzaju usług,
- zachodzi konieczność korzystania z SUO przez przynajmniej dwóch członków rodziny, z których jeden cierpi na chorobę przewlekłą,
- opiekunowie dziecka muszą ponosić opłaty za pobyt innego członka rodziny w domu pomocy społecznej lub w placówce leczniczej, rehabilitacyjnej, pielęgnacyjno-opiekuńczej,
- wystąpiły zdarzenia losowe.

Aby uzyskać zwolnienie z odpłatności za usługi, należy się skontaktować z pracownikiem OPS, który prowadzi naszą sprawę. Każda taka prośba jest traktowana przez ośrodek indywidualnie, zależnie od sytuacji konkretnej rodziny i decyzja w tej kwestii ma charakter uznaniowy.

I Kto może świadczyć specjalistyczne usługi opiekuńcze?

Zgodnie z rozporządzeniem SUO mogą być realizowane przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedy, terapeuty zajęciowego, pielęgniarki, asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekunki środowiskowej, specjalisty w zakresie rehabilitacji medycznej, fizjoterapeuty. Osoba świadcząca usługi powinna mieć przynajmniej półroczny staż pracy w specjalistycznej placówce (np. terapeutycznej, oświatowej czy medycznej). W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się wykonywanie specjalistycznych usług

przez osoby podnoszące lub zdobywające kwalifikacje, ale wtedy muszą mieć one przynajmniej roczny staż pracy w placówce specjalistycznej.

I Gdzie mogą być świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze?

Ustawa o pomocy społecznej stanowi, że specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być świadczone w miejscu zamieszkania oraz ośrodkach wsparcia. Ustawa ta jednak nie definiuje pojęcia „miejsca zamieszkania”. Zgodnie z art. 25 Kodeksu postępowania cywilnego miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu.

Opierając się na przepisach Kodeksu, można więc uznać, że miejscem zamieszkania, w którym mogą być wykonywane specjalistyczne usługi opiekuńcze jest teren gminy. W praktyce oznacza to, że w ramach SUO można zorganizować pomoc asystencką dla dziecka niepełnosprawnego również w placówce edukacyjnej, zlokalizowanej w gminie, w której mieszka dziecko. Warunek – dyrektor placówki musi wyrazić zgodę.

Podstawa prawna:

Art. 36 pkt 2 m Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.),

Art. 25 Kodeksu Cywilnego (Dz. U. nr 16, poz. 93, z późn. zm)

I Problemy z uzyskaniem specjalistycznych usług opiekuńczych

Niekiedy OPS-y odmawiają przyznania specjalistycznych usług opiekuńczych, powołując się na następujące przesłanki:

- zakres usług wyszczególnionych przez lekarza kierującego pokrywa się ze świadczeniami systemu opieki zdrowotnej,
- zakres usług pokrywa się ze wsparciem udzielanym dziecku w ramach systemu oświaty,
- ośrodek nie zatrudnia odpowiednich specjalistów, którzy mogliby te usługi realizować.

Jeżeli rodzic nie zgadza się z decyzją w sprawie przyznania usług (zarówno z odmową, formami przyznanych usług czy wysokością opłat) może się odwołać w terminie 14 dni od jej otrzymania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej, który decyzję wydał.

Ośrodek nie może nie przyjąć odwołania. Po jego wpłynięciu ośrodek ma 7 dni na ponowne zbadanie sprawy i ewentualną zmianę decyzji na korzyść rodzica, po tym terminie musi przekazać odwołanie, wraz z całą dokumentacją do Samorządowego Kolegium Odwoławczego.

Kolegium ma 30 dni na rozpatrzenie sprawy, a jeżeli decyzja nie będzie satysfakcjonująca dla rodzica, może on wnieść skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Zdarza się, że OPS odmawia przyznania specjalnych usług opiekuńczych twierdząc,

że nie zatrudnia specjalistów, którzy mogliby je realizować. W takiej sytuacji ośrodek może wybrać wykonawcę usług w drodze przetargu i zlecić wybranemu podmiotowi ich realizację.

I Orzeczenia sądów administracyjnych w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych

Decyzje w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych były wielokrotnie przedmiotem skarg wnoszonych do sądów administracyjnych.

Często sądy administracyjne przyznawały rację rodzicom, kiedy w decyzji o odmowie specjalistycznych usług OPS-y powoływały się na fakt, że zalecane usługi są świadczeniami realizowanymi w ramach systemu opieki zdrowotnej lub pomocą psychologiczno-pedagogiczną w systemie oświaty. Sądy administracyjne wykazywały, że dziecko ma prawo do specjalistycznych usług, jeżeli świadczenia z opieki zdrowotnej i systemu edukacji nie zaspokajają wszystkich uzasadnionych potrzeb.

Podsumowując: fakt, że dziecko niepełnosprawne korzysta np. z rehabilitacji w ramach NFZ, wczesnego wspomaganie rozwoju czy pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole nie oznacza, że nie ma prawa do specjalistycznych usług opiekuńczych.

Przy konstruowaniu odwołania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego czy też skargi do sądu administracyjnego warto zapoznać się z orzeczeniami, dostępnymi na stronie [Centralnej Bazy Orzeczeń Administracyjnych](#).

Aby odszukać orzeczenia dotyczące SUO, należy wpisać w pole Szukane słowa hasło: specjalistyczne usługi opiekuńcze , a niżej w polu Hasła tematyczne: Administracyjne postępowanie, Pomoc społeczna.

Uprawnienia wynikające z orzeczenia o niepełnosprawności

Ulga podatkowa (rehabilitacyjna)

Rodzice dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności mogą korzystać z ulgi rehabilitacyjnej. Ulga umożliwia odliczenie od dochodu udokumentowanych wydatków na leczenie, rehabilitację, terapię oraz dojazdy. W ramach ulgi rodzice mogą odliczyć m.in. koszty:

- terapii, rehabilitacji realizowanej w prywatnych placówkach,
- udziału w turnusie rehabilitacyjnym, koloniach i obozach dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- adaptacji i wyposażenia mieszkań oraz budynków mieszkalnych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, np. koszt montażu rampy/ podjazdu dla wózka inwalidzkiego,
- zakupu i naprawy indywidualnego sprzętu i urządzeń i niezbędnych w rehabilitacji

- oraz ułatwiających wykonywanie dostosowanych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności (z wyjątkiem sprzętu gospodarstwa domowego),
- używania samochodu osobowego, będącego własnością lub współwłasnością rodzica, na potrzeby dowozu dziecka na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne (limit 2280 zł rocznie).

Informacji dotyczących szczegółowych warunków odliczeń oraz sposobu udokumentowania poniesionych kosztów udzielają urzędy skarbowe.

Zniżki w środkach komunikacji

Dziecko z niepełnosprawnością i jego opiekun mogą korzystać z ulgowych biletów na przejazdy komunikacją zbiorową.

W przypadku transportu autobusowego należy pamiętać, że nie istnieją ogólnopolskie, jednolite regulacje, dotyczące ulg w komunikacji – każde z lokalnych przedsiębiorstw ustala je samodzielnie w oparciu o akty prawa lokalnego, obowiązującego na terenie danej gminy.

WAŻNE: *Przed podróżą należy zapoznać się regulaminem i taryfą opłat przedsiębiorstwa, z którego usług zamierzamy skorzystać.*

Dzieci niepełnosprawne mogą wraz z opiekunem korzystać z ulgowych biletów kolejowych. Możliwość zakupu biletów ze zniżką 78% została im jednak udostępniona tylko i wyłącznie podczas przejazdu na trasie pomiędzy miejscem za mieszkania i ośrodkiem leczniczym, terapeutycznym, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, gabinetem lekarskim.

WAŻNE: *warunkiem uzyskania ulgi jest posiadanie legitymacji osoby niepełnosprawnej oraz skierowania do placówki lub potwierdzenia wizyty.*

Karta parkingowa

Rodzice dzieci niepełnosprawnych, które w orzeczeniu o niepełnosprawności, w części wskazania punkt 9 posiadają wpis „TAK”, mogą ubiegać się o kartę parkingową, uprawniającą do parkowania na miejscach „z kopertą” oraz niestosowania się do niektórych znaków ruchu drogowego. Kartę parkingową wydaje starosta. Pod koniec 2013 r. Sejm znowelizował prawo o ruchu drogowym, ograniczając możliwości uzyskania karty parkingowej. W związku z tym wydane dotychczas karty tracą ważność w październiku 2014 r. Według zmienionych przepisów nowe karty mają być wydawane przede wszystkim dzieciom z ograniczeniami w poruszaniu się. Niestety nowe rozporządzenia, szczegółowo regulujące kwestie wydawania kart, w momencie przygotowania informatora nie zostały jeszcze opublikowane.

I Abonament parkingowy/ miejskie karty parkingowe

W miastach, które mają strefy płatnego parkowania, rodzice dzieci niepełnosprawnych, posiadających kartę parkingową wydaną przez starostę, mogą korzystać z płatnych miejsc parkingowych na preferencyjnych zasadach. Każde miasto samodzielnie ustala wysokość zwolnienia z opłat i rodzaj dokumentu, którym powinien legitymować się rodzic. Wszelkich informacji na ten temat udzielają lokalne zarządy dróg miejskich.

Wsparcie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

I Dofinansowanie do turnusów

Podstawową formą wspierania dzieci z niepełnosprawnościami przez Fundusz jest dofinansowanie kosztów udziału dziecka i jego opiekuna w turnusie rehabilitacyjnym. O takie dofinansowanie można ubiegać się raz w roku.

Turnus rehabilitacyjny to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji, połączona z elementami wypoczynku. Celem turnusów jest ogólna poprawa sprawności psychofizycznej oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników.

Wniosek o dofinansowanie kosztów turnusu przyjmują i rozpatrują Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, właściwe dla miejsca zamieszkania.

Ważne: rodzic sam wyszukuje turnus, który najlepiej odpowiada potrzebom dziecka i możliwościom finansowym rodziny. Przy wyborze organizatora należy sprawdzić, czy interesująca nas oferta jest ujęta w Centralnej Bazie Danych Ośrodków i Organizatorów Turnusów dla Osób Niepełnosprawnych, ponieważ dofinansowania PFRON można uzyskać tylko do wybranych wyjazdów. Na stronie <http://ebon.mpips.gov.pl/wprowadzenie/> dostępny jest wykaz ośrodków i organizatorów turnusów.

Wysokość dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych:

- dla niepełnosprawnego dziecka w wieku do 16. roku życia oraz osoby niepełnosprawnej w wieku 16–24 lat uczącej się i niepracującej - 27% przeciętnego wynagrodzenia;
- dla rodzica/ opiekuna - 18% przeciętnego wynagrodzenia.

W wyjątkowo trudnych sytuacjach materialnych dofinansowanie może być zwiększone do 35% przeciętnego wynagrodzenia.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz.U. Nr 230, poz. 1694)

I Sprzęt rehabilitacyjny

Dofinansowanie do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny jest przyznawane na wniosek rodzica. Pod tym pojęciem rozumie się różnego rodzaju urządzenia, które są niezbędne do przeprowadzenia czynności leczniczych, psychologicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia najwyższego poziomu funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami.

Wysokość dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wynosi do 60% kosztów, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Dofinansowanie następuje na wniosek rodzica, złożony we właściwym Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie lub Miejskim/ Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej.

Do wniosku o dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego należy dołączyć kopię orzeczenia o niepełnosprawności oraz:

- aktualne zaświadczenie lekarskie, stwierdzające niepełnosprawność i uzasadniające zakup sprzętu,
- zaświadczenie o dochodach rodziny,
- fakturę pro-forma lub inny dokument potwierdzający przewidywany koszt zakupu.

W celu uzyskania dokładnych informacji, jaki sprzęt rehabilitacyjny może zostać objęty refundacją i na jakich zasadach, należy skontaktować się z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie lub Ośrodkiem Pomocy Społecznej.

I Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

W ramach systemu ochrony zdrowia każdy pacjent ma prawo do dofinansowania zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. W praktyce NFZ refunduje zakup tylko najtańszych przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, których jakość nie zawsze spełnia wszystkie potrzeby pacjenta. Dlatego osoby niepełnosprawne mogą uzyskać wsparcie pieniężne w celu zakupu droższych produktów. Dofinansowanie zaopatrzenia osób z niepełnosprawnościami w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze należy do zadań powiatu, a środki na ten cel przekazuje PFRON.

Dofinansowanie kosztów przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych jest dopuszczalne w przypadku zarówno wydatków już poniesionych, jak i planowanych. Aby skorzystać z tej formy wsparcia, należy wypełnić specjalny wniosek, przedstawić aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, zaświadczenie o dochodach, zlecenie lekarskie na sprzęt, potwierdzone przez NFZ i dowód jego zakupu. Pomoc jest przyznawana osobom, których średni miesięczny dochód netto nie przekracza 50% przeciętnego wynagrodzenia w przeliczeniu na jednego członka rodziny.

Co to są środki pomocnicze?

Środki pomocnicze to przedmioty, które ułatwiają lub umożliwiają funkcjonowanie osoby z niepełnosprawnością w środowisku społecznym. Zalicza się do nich m.in. soczewki okularowe, aparaty słuchowe, pieluchomajtki itp.

WAŻNE: wnioski są rozpatrywane do momentu wyczerpania się środków przekazanych przez PFRON do lokalnego PCPR-u lub OPS-u.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2013 r. w sprawie wykazu wyborów medycznych wydawanych na zlecenie (Dz.U. 2013, poz. 1565), Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. nr 127, poz 721, z późn. zm.), Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. nr 96, poz. 861, z późn. zm.).

I Likwidacja barier

Barieri architektoniczne to wszelkie utrudnienia, które ze względu na swoje rozwiązania techniczne, konstrukcyjne, sposób użytkowania uniemożliwiają czy utrudniają swobodę ruchu.

Barieri techniczne to wszelkie przeszkody, jakie wynikają z braku lub niedostosowania przedmiotów lub urządzeń,

Barieri w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

W przypadku starania się o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych oprócz orzeczenia, zaświadczenia lekarskiego i zaświadczenia o dochodach, rodzic powinien przedstawić również:

- tytuł prawny do lokalu, w którym chce likwidować bariery (akt własności, umowa najmu),
- zgodę właściciela budynku, wspólnoty mieszkaniowej,
- projekt techniczny.

Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się może obejmować zakup niezbędnego w codziennym funkcjonowaniu i edukacji telefonu, komputera, tabletu wraz z koniecznym oprogramowaniem.

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 96, poz. 861, z późn. zm.).

I Programy i projekty finansowane przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Każdego roku, w ramach różnych konkursów, Fundusz wspiera finansowo projekty i programy adresowane do dzieci z niepełnosprawnościami, realizowane m.in. przez

organizacje pozarządowe. Informacje na temat projektów prowadzonych w naszej okolicy można uzyskać w wojewódzkich oddziałach Funduszu. Dane kontaktowe do oddziałów: <http://www.pfron.org.pl/pl/pfron/oddzialy-funduszu/1030>, Oddziały-Funduszu.html

Ulgi w obiektach użyteczności publicznej

Wiele obiektów takich jak muzea, centra naukowe, ośrodki sportu i rekreacji oferują dzieciom z niepełnosprawnościami i ich opiekunom możliwość zakupu biletów zniżkowych bądź obsługi poza kolejnością. Planując wyjazd na basen czy na wystawę, warto sprawdzić, z jakich ulg możemy skorzystać w wybranym miejscu.

Inne źródła finansowania wydatków związanych z niepełnosprawnością

W Polsce istnieje wiele fundacji, które pomagają dzieciom z niepełnosprawnościami. Część z nich w ramach swojej działalności umożliwia założenie indywidualnych subkont, na które mogą wpływać darowizny oraz odpisy z 1% podatku. Założenie subkonta nie powinno wiązać się z żadnymi kosztami dla rodzica, jednak należy pamiętać, że to rodzice sami muszą szukać darczyńców.

KONTAKT

forum. kontakt@pomocdlarodzcow.pl
www.pomocdlarodzcow.pl
www.facebook.pl/Pomocdlarodzcow

Na stronie www.pomocdlarodzcow.pl znaleźć można:

- aktualne przepisy,
- wzory pism i wniosków,
- przydatne informacje i porady,

Telefoniczny punkt konsultacyjny

czynny od poniedziałku do piątku
w godzinach 9.00 – 12.00
12 3506362

Kontakt:

Tel.: 12 350 63 62

od poniedziałku do piątku w godz. 9 - 12

kontakt@pomocdlarodzcow.pl

www.pomocdlarodzcow.pl

[www.facebook.pl/Pomocdlarodzcow](https://www.facebook.com/Pomocdlarodzcow)

Wydawcy:

Fundacja Imago

ul. Hallera 123, 53-201 Wrocław

Tel.: 519 055 411

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

ul. Wybickiego 3A, 31-261 Kraków

Tel.: 12 629 85 14

ISBN: 978-83-61170-01-3